

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

DE ONTLEDING

DER

SPRAAKKUNSTIGE VORMEN

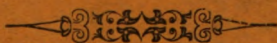
IN DE

NEDERLANDSCHE TAAL,

DOOR

P. MOLENBROEK,

Directeur der Vormschool voor Onderwijzers en Hoofdonderwijzer te Rotterdam.

TE ROTTERDAM, BIJ

D. J. P. STORM LOTZ.

—
1867.

Snelpersdruk — Van Meurs & Stafkens.

1088
E21

DE ONTLEDING

DER

SPRAAKKUNSTIGE VORMEN

IN DE

NEDERLANDSCHE TAAL,

DOOR

P. MOLENBROEK,

Directeur der Vormschool voor Onderwijzers en Hoofdonderwijzer te Rotterdam.

TE ROTTERDAM, BIJ

D. J. P. STORM LOTZ.

—
1867.

Ontleden veronderstelt een levend geheel.

Ontleden veronderstelt deelen, die op zich zelve weder een natuurlijk geheel zijn.

Ontleden veronderstelt deelen, die organisch (als werktuigen van een levend geheel) verbonden zijn.

VOORBERICHT.

Wij hebben getracht in het volgende eene korte handleiding bij het ontleden der spraakkunstige vormen te geven met het doel, meer eenheid te brengen in eene zoo praktische oefening bij het onderwijs in de beginselen der taal en in de hoop, dat, indien wij ons doel niet bereiken, anderen daartoe de hand aan het werk zullen slaan. Gaarne zullen wij een beteren gids volgen.

Tot nog toe volgden wij voor de ontleding ROORDA's *Over de deelen der rede*, ontwikkeld en gewijzigd naar de beginselen, zoo uitmuntend, klaar en duidelijk uiteengezet in de Verhandelingen van onzen uitstekenden taalgeleerde, D^r. L. A. TE. WINKEL, over dat onderwerp.

De gedurige aanmerking over de omslachtigheid dezer wijze van ontleden heeft ons nooit weerhouden haar te blijven volgen: immers die aanmerking kwam bijna altijd van hen, die deze manier van ontleden niet kenden of begrepen, of van hen, die er niets beters voor wisten te geven dan de zoogenaamd eenvoudiger wijze, die voor de deelen van iederen zin zich afmaakt met de termen: onderwerp, gezegde, koppelwoord, voorwerp en bepaling, dat bij de ontleding der meeste zinnen gelijk staat met niet ontleden of foutieve toepassingen geeft.

Dat wij thans het stelsel ROORDA, om het zoo eens te noemen, verlaten, is, omdat wij, vooral met het oog op onderwijzers van scholen voor gewoon lager onderwijs, het lastige van het gebruik der vreemde termen, zoowel als de mindere juistheid van enkele dier termen hoe langer hoe meer begonnen in te zien.

Wij ontveinzen niet, dat velen ook onze wijze van ontleden omslachtig zullen vinden: wil de ontleding de uitdrukking zijn van juiste kennis der wetten van de spraakkunst, dan zien wij geen kans haar eenvoudiger te maken: die het kan, doe het; doch geve ons geen slechte, onvoldoende wijze van ontleden, maar een juiste, zooveel mogelijk volledige.

Door juiste onderscheiding van de soort der ontledingen meenen wij het werk gemakkelijker gemaakt te hebben.

In onze bepalingen zijn wij meestal afgeweken van de gewone. Vindt men een enkele bepaling misschien te lang en daarom onduidelijk, wij weten niets beters te antwoorden dan: „Vergelijkt men deze bepaling met de vroegere — dan moet zij zeker in beknoptheid onderdoen voor de laatste, die kort en duidelijk is en misschien als woordbepaling dienen kan. Als begripsbepaling, als opgave van het wezen der zaak, waaruit al hare eigenschappen en vereischen met interne noodzakelijkheid kunnen afgeleid worden, deugt deze niet.” (*)

Wij houden er niet van bij het onderwijs van bepalingen uit te gaan; maar den leerling, vooral hem, die zelf onderwijs moet geven, te brengen tot een juist uitgedrukte bepaling: dit houden wij voor noodzakelijk, zal hij het wezen der zaak leeren vatten. Keurt men de onze niet goed, men verwijze ons naar geen slechte, al is die ook kort.

Bij onze onderscheidingen van de bijzinnen hebben wij ons onthouden van die alleen op de beteekenis van de betrekking, waarin zij voorkomen, of op de beteekenis van een enkel deel er van berusten.

Dus komen bij ons niet voor onderwerps-, voorwerps- en aanvullende bijzinnen en de onderscheiding van deze laatsten in tijds-, plaatsbepalende, enz. naar de beteekenis der betrekking, waarin het begrip van den bijzin als deel van een hoofdzin voorkomt; ook niet bevestigende en ontkennende zinnen, naar de wijze van koppeling van het gezegde en het onderwerp, ook niet bestaans (existentiaal)-, gelijkstellende (identiteits)- en hoedanigheids (quantiteits)-, met onderscheiding

---

(*) Dr. L. A. TE WINKEL.

der laatsten in bedrijvende (subjectieve) en lijdende (objectieve) zinnen, naar de beteekenis van het gezegde met koppeling en naar het geslacht daarvan. Al deze onderscheidingen behooren naar onze meening in de 2^e en 3^e, niet in de 1^e ontleding, thuis.

In onze 3^e ontleding hebben wij de onderscheidingen der woorden, naar hun ontstaan uit elkander, opgenomen; wijl deze onderscheidingen tot juiste kennis van de begrippen, die de woorden op zich zelve hebben, veel bijdragen; daarom in al onze spraakkunsten terecht voorkomen; en hoe gewaagd ook, in de toepassing een streven bij de beoefening der taal opwekken, dat niet dan hoogst gunstig op de ontwikkeling der taalwetenschap, zoowel als op die van den taalbeoefenaar moet werken.

Zoo voortgaande, zouden wij reeds vooraf eene verdediging van ons stelsel van ontleden schijnen te leveren. Het stelsel verdedigde zich zelf en worde steeds verbeterd, zoo noodig, door een beter vervangen.

Voor onze 1^e en 3^e ontleding raden wij aan vooral D^r. BRILL'S *Spraakleer voor hooger onderwijs*, J. A. VAN DIJK'S *Leerboekje der Ned. spraak. voor lagere scholen* en VAN DALE'S *Zinontleding te lezen en bestudeeren*; voor onze 2^e ontleding ROORDA'S *Over de deelen der rede* en VAN DALE'S *Zinontleding*; voor al de ontledingen het degelijke tijdschrift de *Taalgids* en, daaruit in het bijzonder, wat door D^r. TE WINKEL geleverd is.

Voor hen, die gewoon zijn bij de ontleding van elken zin in zijn deelen ROORDA te volgen, geven wij hier de vergelijking van die terminologie met die van onze 2^e ontleding:

ROORDA.

2^e ONTLEDING.

subject (onderwerp)	=	onderwerp van het vervoegde werkw
predikaat (gezegde)	=	gezegde met koppeling.
appositie (bijstelling)	=	{ zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoege- lijk of bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als bijstelling.
appositief of substantief qualificatief attribuut, (bijgestelde of zelfstandige toekenning van hoedanigheid.)	}	= zelfstandige bepaling als kenmerk.

ROORDA.

2° ONTLEDING.

adjectief qualificatief attriboot (bijvoegelijke toekenning van hoedanigh.)	} =	bijvoegelijke bepaling als kenmerk.
adverbiaal qualificatief attriboot (bijwoordel. toekenning van hoedanigh.)	} =	bijwoordelijke bepaling als kenmerk.
genitief qualificatief attriboot (toekenning van hoedanigheid in den 2 ^{en} naamval.)	} =	{ zelfstandige, of werkwoordelijke, of bijvoegelijke bepaling als oorzaak.
predicatief qualificatief attriboot (gezegdelijke toekenning van hoedanigh.)	} =	{ zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoegelijk of bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als kenmerk.
app. of subst. quantitatief attriboot (bijgest. of zelfst. toek. van hoeveelheid.)	} =	zelfstandige bepaling als hoeveelheid.
adj. quant. attr. (bijv. toekenning van hoeveelheid.)	} =	bijvoegelijke bepaling als hoeveelheid.
adv. quant. attr. (bijw. toekenning van hoeveelheid.)	} =	bijwoordelijke " " "
pred. quant. attr. (gezegdel. toek. van hoeveelheid.)	} =	{ zelfst., bijv. of bijw. gezegde zonder kopp. als hoeveelheid.
accidenteel attr. (toekenning van omstandigheid.)	} =	{ werkwoordelijke of bijwoordelijke bepaling als kenmerk.
pred. acc. attr. (gezegdel. toek. van omstandigheid)	} =	{ werkw. of bijw. gez. zonder kopp. als kenmerk.
pred. complement (gezegdel. aanv.)	} =	{ zelfst., werkw., bijv. of bijw. gez. zonder kopp. als kenmerk, als hoev., als tijd, als oorz. of als oorzakelijken tijd.
qualificatief compl. (aanv. van hoedanigheid)	} =	bijwoordel. bepaling als hoedanigheid.
quantitatief compl. (aanv. van hoeveelheid.)	} =	" " " hoeveelheid.
accidenteel compl. (aanv. van omstandigheid)	} =	{ bijw. bep. als tijd, oorzakelijken tijd, plaats of toestand.
objectief quant. compl. (voorwerpel. aanvulling van hoeveelheid)	} =	zelfst. bep. als hoeveelheid.
objectief complement van tijd (voorw. aanv. van tijd)	} =	zelfst. bep. als tijd.

ROORDA.

2. ONTLEDING.

objectief compl. van gesteldheid (voorw. aanv. van gesteldheid)	}	=	{	zelfst. bep. als toestand tevens lijdend
				voorwerp van een toestand of zelfst.
				bep. als toestand tevens terugwerkend
				voorwerp van een toestand.
subjectief compl. van toestand (onderwerpelijke aanv. van toestand)	}	=	{	zelfst. bep. als toest. tevens onderwerp
				van een toestand.
compl. van zakelijk object (aanv. van zakelijk voorwerp).	}	=		zelfst. bep. als lijdend voorwerp.
predic. compl. van obj. (gezegdel. aanv. van voorwerp)	}	=		werkwoordelijke bep. als lijd. voorw.
compl. van subjectief obj. (aanv. van onderwerpelijk voorwerp).	}	=		zelfst. bep. als terugwerkend voorw.
bepaling van voorwerp (naar ROORDA's systeem: complement van object)	}	=	{	zelfst., werkw., bijv. of bijw. bepaling
				als aanvullend voorwerp.
complement van objectieve gesteldheid (aanvulling van voorwerpelijke gesteldheid)	}	=	{	zelfst., werkw., bijv. of bijw. bep. als
				hoedanigheid van het lijdend voorwerp, of bijv. bep. als hoeveelheid van het lijd. voorw.
compl. van oorzaak (aanv. van oorz.)	}	=		bijw. bep. als oorzaak.
" " middel (aanv. van middel)				" " " middel.
" " doel, uitwetsel of gevolg (aanv. van doel, uitwetsel of gevolg).	}	=		" " " doel.
" " deel of bijzonderheid (aanv. van deel of bijzonderheid.)				" " " hoeveelheid.
" " modaliteit (aanvulling van de wijze van koppeling in betrekking tot de werkelijkheid).	}	=	{	bijw. bep. als bevestiging of ontk.
				" " " stelligheid " voorw.
				" " " gelijkstelling " tegenst.
				" " " toegeving " verzekeer.
	" " " mogelijkheid " noodwendigheid.			

ROTTERDAM, Juni 1867.

P. MOLENBROEK.

1. De ontleding der spraakkunstige vormen is de ontbinding van de uitdrukking in woorden van eene gewaarwording of gedachte in hare natuurlijke deelen, of de opgave van de soort en de onderlinge betrekking dier deelen naar hunne natuur, d. i. naar de beteekenis, die door den vorm wordt uitgedrukt.

Die ontleding is naar de beteekenis der deelen drieërlei: de ontleding van den geheelen vorm der uitdrukking in die vormen, die zelf weder een geheele gewaarwording of gedachte beteekenen of aanduiden; de ontleding van deze vormen in die, welke één begrip of ééne voorstelling tegenover andere beteekenen of aanduiden; de ontleding, die de aanwijzing is van de beteekenis en de betrekking van ieder woord, naar den dienst, dien het in een uitdrukking of zin bewijst, en naar de wijze, waarop een begrip er door benoemd is. De drie ontledingen zijn dus:

1e. ONTLEDING: *opgave van de beteekenis van de vormen, die een geheele gewaarwording of gedachte uitdrukken: d. i. van de soort van zinnen en van de woordschikking;*

- 2e. ONTLEDING: opgave van de beteekenis der vormen, die één begrip of ééne voorstelling in de uitdrukking van een geheele gewaardwording of gedachte aanduiden naar het wederkeurig verband dier vormen: d. i. van de deelen van iedere uitdrukking of iederen zin naar hun verband tot elkander;
- 3e. ONTLEDING: opgave van de soort der woorden naar hun ontstaan en naar hunne beteekenis in de uitdrukking of den zin, en van de betrekkingvormen der woorden.
-

1e. ONTLEDING.

---

2. Men drukt in woorden òf zijn gevoel, òf zijn begeeren, òf zijn denken uit: zijn gevoel door een enkele aanduiding of een enkele voorstelling of begrip; zijn begeeren of zijn denken door één of meer onverbonden voorstellingen, òf door de verbinding of scheiding, met één woord *koppeling*, van twee of meer begrippen. De beteekenis van den vorm van de uitdrukking eener geheele gewaarwording of gedachte is dus die van

een UITROEP,
" TOEROEP,
" OPSCHRIFT,
" ZIN.

Het kenmerk van een uit-, toeroep en opschrift is gemis van de uitdrukking der koppeling, d. i., van een werkwoord met persoonsvorm.

Spreekwoordelijke uitdrukkingen, die een werkwoord met persoonsvorm missen, rekenen wij dus ook tot de uitroepen te behooren.

Voorbeelden van uitroepen: *Ach! — God dank! — Zij aan het loopen! — Waartoe dat onophoudelijk gebabel! — Oost, west, thuis best!*

Voorbeelden van toeroepen: *Jan! — Heil u! — Eere den overwinnaar! — Niets aan te raken! — Luisteren! — Goed opgelet!*

Voorbeelden van opschriften: *Over den tijd. — Den heer N. N. te R.*

Het kenmerk van een zin is het aanwezig zijn van de uitdrukking der koppeling, d. i., van een werkwoord met persoonsvorm.

3. Een zin is de volledige uitdrukking in woorden van ééne volledige gedachte, òf van de verbinding van een gewaarwording en één of meer volledige gedachten, òf van de verbinding van twee of meer volledige gedachten. Naar het aantal geheele gedachten is dus een zin

een ENKELVOUDIGE ZIN of

een SAMENGESTELDE ZIN.

Een enkelvoudige zin is de uitdrukking in woorden van de verbinding, door een werkwoord met persoonsvorm, van één gezegde of van twee of meer nevingeschikte gezegden met één onderwerp of met twee of meer nevingeschikte onderwerpen.

Samengesteld is een zin, als hij uit een uit-, òf toeroep, òf opschrift en één of meer geheel of ten deele uitgedrukte zinnen, òf als hij uit twee of meer geheel of ten deele uitgedrukte zinnen bestaat.

Een zin is ten deele uitgedrukt, wanneer een deel van het onderwerp of van het gezegde ontbreekt, omdat zoo'n deel in een anderen, met den eersten verbonden zin is uitgedrukt. Een geheel onderwerp of gezegde mogen niet ontbreken: ten zij de zin het antwoord is op eene uitgedrukte of gedachte vraag, waarin dan ook de ontbrekende

deelen van het antwoord gevonden worden, die dit dan tot een zin aanvullen; òf als het werkwoord van den zin in de gebiedende wijs staat; òf als in een zin het bestaan van het doen, door het werkwoord beteekend, onpersoonlijk uitgedrukt wordt.

4. De verbinding van de deelen van een samengestelden zin kan door den vorm, de woordschikking van die deelen, uitgedrukt zijn òf niet. De betrekking der verbonden deelen van een samengestelden zin kan zoodanig zijn, dat eik deel om zich zelve uitgedrukt is, òf één of meer deelen dienen, om een uitdrukking of anderen zin volledig te maken; die dus niet om de gedachte zelve van zulk een deel uitgedrukt zijn.

Een zin, die noch door zijn vorm, noch door de betrekking, waarin hij voorkomt, aanduidt, dat hij een deel van een uitdrukking of zin is, heet ten opzichte van de uitdrukking of zin, waarmede hij verbonden is,

een NEVENGESCHIKTE ZIN;

een zin, die dat door zijn vorm of betrekking wel aanduidt; die een begrip beteekent als deel van een anderen zin,

een BIJZIN.

5. Een bijzin, die alleen door de betrekking, waarin hij voorkomt, aanduidt, dat hij niet om zich zelve wordt uitgedrukt, maar een begrip is, dat een deel van een uitdrukking of anderen zin is, heet

NEVENGESCHIKTE BIJZIN;

een bijzin, die door vorm uitdrukt en naar betrekking beteekent, dat hij een deel van een uitdrukking of anderen zin is, heet

ONDERGESCHIKTE BIJZIN.

6. Beteekent een bijzin een deel van een anderen bijzin, dan is deze laatste van den 1^{en} GRAAD,
 de eerste van den 2^{en} GRAAD; en is in
 dien van den 2^{en} graad weder een deel, dat een
 bijzin is, dan is deze van den 3^{en} GRAAD, enz.

7. Naar den vorm van het begrip, dat een bijzin
 als deel van een uitdrukking of zin beteekent, is hij
 ZELFSTANDIG,
 BIJVOEGELIJK of
 BIJWOORDELIJK.

Een nevengeschikte bijzin is steeds zelfstandig. Een ondergeschikte bijzin is zelfstandig, als hij begint met een betrekkelijk voornaamwoord, dat geen vooraf genoemde zelfstandigheid vertegenwoordigt, of met het lidwoordelijk voegwoord *dat*, of met het voorwaardelijk voegwoord *of*; ook als hij een zelfstandige bepaling is, die met een betrekkelijk voegwoord begint, en die een lijdend, terugwerkend of aanvullend voorwerp beteekent. Een ondergeschikte bijzin is bijvoegelijk, als hij een bijvoegelijke bepaling is. In die gevallen begint hij met een betrekkelijk voornaamwoord, dat eene vooraf genoemde zelfstandigheid vertegenwoordigt.

Een ondergeschikte bijzin is bijwoordelijk, als hij een bijwoordelijke bepaling is. In die gevallen begint hij met een voegwoord, uitgezonderd de bovengenoemde voegwoorden, met een bijwoord, voorzetsel of staat in de afhankelijke woordschikking, zoodanig omgezet, dat zij gelijk is aan de vragende woordschikking.

Korter uitgedrukt: een zelfstandige bijzin beteekent een begrip, dat door een zelfstandig naamwoord; een bijvoegelijke bijzin een begrip, dat door een bijvoegelijk

naamwoord; een bijwoordelijke bijzin een begrip, dat door een bijwoord in de uitdrukking of den zin vervangen zou kunnen worden.

Voorbeelden van enkelvoudige zinnen: *Luister!* — *Er wordt gedanst!* — *De vlijtige huisvader werkt onvermoeid voor zijn gezin.* — *Menschen, dieren en planten leven.* — *Hij werd geboren, leefde en stierf.* — *Het leven des vergenoegden arbeiders is zoet en gaat het vinden van eenen schat te boven.* — *De waarheid wordt wel onderdrukt, maar niet verstikt.* — *Ik ben niet waard uw zoon genoemd te worden.* — *Hij weet niet wat te beginnen.* — *Het verheugt mij u weder hier te zien.* — *Filips vertrok naar Spanje na alvorens orde op de regering gesteld te hebben.*

Voorbeelden van samengestelde zinnen;

een uitroep en nevenschikten zin: *Ach, wat ben ik ongelukkig!* — *Komt gij morgen? Ja.* — *Nog een oogenblik, . . . en hij was dood!*

een uitroep en ondergeschikten, zelfstandigen bijzin: *O, dat het eens tot uw geluk diende!* — *Driewerf gelukkig, wien dat ten deel valt!*

een uitroep en ondergeschikten, bijvoegelijken bijzin: *O ja! die het eerste gesproken had!* — *Welzalig hij, die in der boezen raad niet wandelt!*

een uitroep en ondergeschikten, bijwoordelijken bijzin: *Hm! als ge maar weet wanneer!*

een toeroep en nevenschikten zin: *Jan! zult gij uw best doen!* — *Ik zal u, arme man, niet mishandelen.*

een toeroep en ondergeschikten zin: *Jongens, wie het nu maar wagen durft!*

een toeroep en ondergeschikten, bijvoegelijken bijzin: *Dwazen! die u zelven ongelukkig maakt!*

een toeroep en ondergeschikten, bijwoordelijken bijzin :
Geluisterd, alsof gij enkel aandacht waart!

twee nevingeschikte zinnen :

Hebt uwe vijanden lief, zegent ze. — Besluit dan snel, want veertig levens staan op 't spel. — Deze knaap wil gaarne bekwaam worden, daarom bezoekt hij getrouw de school. — Hendrik heeft gespeeld, maar Pieter gearbeid. — Komt gij morgen? Misschien. — Niemand dacht er aan, ook vader niet.

een zin met twee zelfstandige, ondergeschikte bijzinnen :

Al wat ik weet, is, dat ik niets weet.

een zin met bijvoegelijken, ondergeschikten bijzin van den 1^{en}, bijwoordelijken, ondergeschikten bijzin van den 2^{en} en bijwoordelijken, ondergeschikten bijzin van den 3^{en} graad :

Ik sprak van den man, die uw oom gered heeft, toen deze in die gracht gevallen was, waaruit nu uw kind gehaald is.

een zin met zelfstandigen, nevingeschikten bijzin :

Wel is waar, hij is gelukkig.

8. Wie een voorstelling maakt en in teekens, sprekend in één of meer woorden, uitdrukt, maakt een begrip, begint te denken; wie twee of meer voorstellingen verbindt of scheidt, en die verbinding of scheiding in teekens uitdrukt, sprekend in woorden, koppelt, denkt volledig.

Drukt een zin de koppeling zoo uit, dat de spreker daardoor die koppeling en al de gekoppelde begrippen als voorwaardelijk of onvoorwaardelijk met de werkelijkheid of zijne voorstelling *overeenstemmende* voorstelt, dan *oordeelt*

men; dat hij *verlangt te weten*, of de koppeling of al de gekoppelde begrippen met de werkelijkheid of zijne voorstelling overeenstemmen, dan *vraagt* men; dat hij *verlangt*, dat *de hoorder* de koppeling met de werkelijkheid *zal doen* overeenstemmen, dan *gebiedt* men; dat hij *verlangt*, dat de koppeling met de werkelijkheid *zal overeenstemmen*, maar dat *noch de spreker*, *noch de hoorder* de koppeling aan de werkelijkheid *kan doen beantwoorden*, dan *wenscht* men.

De vorm, die de meerdere of mindere zekerheid van den spreker omtrent de koppeling en de gekoppelde voorstellingen beteekent, is de woordschikking in verband met den vorm van het werkwoord, dat de koppeling uitdrukt.

Een ondergeschikte bijzin, eene gedachte beteekende, die niet om zich zelve wordt uitgedrukt, beteekent *zijn gemis aan zelfstandigheid* ook door zijn vorm, zijne woordschikking.

De plaats van ieder begrip in den zin hangt af van de *bijzondere bedoelingen* van den spreker met dat begrip.

De woordschikking duidt alzoo aan, dat een zin *onafhankelijk* of *afhankelijk is*; dat een onafhankelijke zin door den spreker gevormd is, om de *overeenstemming* van de koppeling met de werkelijkheid aan te duiden of de *niet-overeenstemming*.

Drukt de volgorde der woorden in een zin in verband met den vorm van het werkwoord, dat de koppeling aanduidt, uit, dat de spreker *oordeelt* zonder bijzondere bedoelingen met eenig begrip, dan is de woordschikking

DE OORDEELENDEN, RECHTE;

met *bijzondere bedoelingen* omtrent een begrip,

DE OORDEELENDEN, OMGEZETTE.

Drukt de volgorde der woorden in een zin met den vorm van het vervoegde werkwoord uit, dat de spreker *vraagt* zonder bijzondere bedoelingen met eenig begrip, dan is de woordschikking

DE VRAGENDE, RECHTE;

met *bijzondere bedoelingen* omtrent een begrip,

DE VRAGENDE, OMGEZETTE.

Drukt de volgorde der woorden met den vorm van het vervoegde werkwoord in een zin uit, dat de spreker *gebiedt* zonder bijzondere bedoelingen met een begrip, dan is de woordschikking

DE GEBIEDENDE, RECHTE;

met *bijzondere bedoelingen* omtrent een begrip,

DE GEBIEDENDE, OMGEZETTE.

Drukt de volgorde der woorden met den vorm van het vervoegde werkwoord in een zin uit, dat de spreker *wenscht* zonder bijzondere bedoelingen met een begrip, dan is de woordschikking

DE WENSCHENDE, RECHTE;

met *bijzondere bedoelingen* omtrent een begrip,

DE WENSCHENDE, OMGEZETTE.

Drukt de volgorde der woorden uit, dat een zin een *bijzin*, een deel van een anderen zin is, zonder dat de spreker bijzondere bedoelingen met eenig begrip in dien bijzin heeft, dan is de woordschikking

DE AFHANKELIJKE, RECHTE;

zoo, dat de spreker *bijzondere bedoeling* met eenig begrip in den bijzin heeft,

DE AFHANKELIJKE, OMGEZETTE.

Het hoofdbegrip van de rechte woordschikkingen wordt uitgedrukt door het vervoegde werkwoord: dit

staat in de oordeelende, rechte woordschikking onmiddellijk na het onderwerp; in de vragende, rechte vóór aan den zin (subjectief) of onmiddellijk na het gevraagde begrip (objectief); in de gebiedende, rechte vóór aan den zin; in de wenshende, rechte vóór aan den zin; in de afhankelijke, rechte geheel achter aan den zin.

Voorbeelden van de woordschikking;

oordeelende, rechte woordschikking: *Hij maakt zich zelven toch niet ongelukkig.*

oordeelende, omgezette woordschikking: *Toch maakt hij zich zelven niet ongelukkig.*

vragende, rechte woordschikking: *Maakt hij zich zelven toch niet ongelukkig?*

vragende, omgezette woordschikking: *Maakt hij toch zich zelven niet ongelukkig?*

gebiedende, rechte woordschikking: *Maak u zelven toch niet ongelukkig!*

gebiedende, omgezette woordschikking: *Maak toch u zelven niet ongelukkig!*

wenshende, rechte woordschikking: *Make hij zich zelven toch niet ongelukkig!*

wenshende, omgezette woordschikking: *Make hij toch zich zelven niet ongelukkig!*

afhankelijke, rechte woordschikking: *Ik houd vol, dat hij zich zelven toch niet ongelukkig maakt.*

afhankelijke, omgezette woordschikking: *Ik houd vol, dat hij toch zich zelven niet ongelukkig maakt.*

2^e. ONTLEDING.

9. Een begrip wordt in woorden voorgesteld als iets, dat *op zich zelve bestaat*, òf als iets, dat niet op zich zelve bestaat.

Wordt het voorgesteld, als niet op zich zelve bestaande, dan wordt tevens uitgedrukt, of men het van een ander begrip zegt, of dat het een ander begrip beperkt. Als men het van een ander begrip zegt, òf het *een doen of daad* is, die van een zelfstandig begrip uitgaat; òf dat het een kenmerk van een zelfstandig begrip is, dat door den spreker opzettelijk voor den hoorder opgemerkt wordt; als het een ander begrip beperkt, òf het een begrip is, dat *een zelfstandig begrip beperkt*, óf dat het een begrip is, dat *een niet zelfstandig begrip beperkt*.

Naar de wijze van voorstelling van een begrip in een uit-, toeroep, opschrift of zin zijn de deelen van een uitdrukking of zin dus :

ZELFSTANDIG ,
WERKWOORDELIJK ,
BIJVOEGELIJK , of
BIJWOORDELIJK .

Een zelfstandig begrip wordt uitgedrukt door een zelfstandig naamwoord, zelfstandig voornaamwoord, zelfstandig telwoord of zelfstandigen bijzin;

een werkwoordelijk begrip door een werkwoord;
 een bijvoegelijk begrip door een bijvoegelijk naam-
 woord, bijvoegelijk telwoord, bijvoegelijk voornaamwoord
 of bijvoegelijken bijzin;
 een bijwoordelijk begrip door een bijwoord, voor-
 zetsel met aanvulling, voegwoord met aanvulling of bij-
 woordelijken bijzin.

10. Naar hun verband zijn de deelen van een zin: het begrip of de begrippen, die voorgesteld worden als *de werker, waarvan een doen of daad uitgaat of uitgegaan is*, en het begrip of de begrippen, die een doen of daad voorstellen als *een werking uitgaande of uitgegaan van een werker*. Deze deelen heeten:

HET ONDERWERP VAN HET VERVOEGDE WERKWOORD EN
 HET GEZEGDE MET KOPPELING.

Het onderwerp in een zin is dus het begrip of zijn de begrippen, waarvan het werkwoord met persoonsvorm iets zegt.

Het gezegde met koppeling is het begrip of zijn de begrippen, die door den persoonsvorm van een werkwoord aan een onderwerp verbonden zijn en zoo aanduiden, wat van het onderwerp gezegd wordt.

Het onderwerp is in een zin niet altijd uitgedrukt, maar dan toch steeds aangeduid door den persoonsvorm van een werkwoord.

De ontleding van den enkelvoudigen zin gaat dus van het vervoegde werkwoord, dat er in voorkomt, uit.

Het onderwerp van het vervoegde werkwoord kan voorgesteld zijn als een zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoegelijk of bijwoordelijk begrip; het gezegde met koppeling steeds als een werkwoordelijk begrip.

11. Naar het verband kunnen als deelen van een onderwerp of gezegde voorkomen :

GEZEGDEN ZONDER KOPPELING EN
BEPALINGEN.

In een gezegde zonder koppeling en in een bepaling kunnen gezegden zonder koppeling en bepalingen weder als deelen voorkomen.

Een gezegde zonder koppeling is ieder begrip, dat voorgesteld wordt als *kenmerk van een zelfstandig begrip, opzettelijk door den spreker voor den hoorder opgemerkt wordende.*

Een bepaling is ieder begrip, *dat een ander begrip beperkt; dat maakt, dat men bij een ander begrip niet meer kan denken, wat men wil.*

Een gezegde zonder koppeling en een bepaling kunnen voorgesteld zijn als zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoegelijk en bijwoordelijk begrip.

Een gezegde zonder koppeling en een bepaling drukken dikwijls door hunnen vorm ook de betrekking uit, waarin zij tot een ander begrip in de uitdrukking of den zin staan.

12. Naar de beteekenis van het begrip en die van de betrekking, meestal door den vorm uitgedrukt, zijn de gezegden zonder koppeling en de bepalingen te onderscheiden in zoovele soorten als er verschillende beteekenissen der begripswoorden, der vormwoorden en betrekkingsvormen in de taal zijn.

Als een zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoegelijk of bijwoordelijk begrip gesteld is bij een ander zelfstandig, werkwoordelijk, bijvoegelijk, of bijwoordelijk begrip om dit met een anderen naam te noemen, dan heeft het *de beteekenis van een zelfstandig naamwoord, en noemen wij het*

BIJSTELLING :

de woorden die voor naamval vatbaar zijn, staan in denzelfden naamval als het woord, bij welks begrip zij als bijstelling behooren. Een bijstelling van den 2^{en} naamval staat ook in den 1^{en} naamval.

Als een begrip ten opzichte van een ander niet zelfstandig begrip beteekent, *wat een werkwoord* uitdrukt: een toestand met tijd, wijze van koppeling en verhouding tot de werkelijkheid, dan noemen wij het

TOESTAND,

TIJD;

als wijze van koppeling,

BEVESTIGING,

ONTKENNING,

STELLIGHEID,

VOORWAARDE,

GELIJKSTELLING (samenvatting),

TEGENSTELLING (scheiding);

als verhouding tot de werkelijkheid:

TOEGEVING,

MOGELIJKHEID,

VERZEKERING,

NOODWENDIGHEID.

Een zelfstandig begrip, dat als bepaling een toestand aanduidt, kan ten opzichte van een daarbij gevoegden toestand het onderwerp of lijdend, of terugwerkend voorwerp zijn; dan noemen wij het

TOESTAND TEVENS ONDERWERP VAN EEN TOESTAND,

TOESTAND TEVENS LIJDEND VOORWERP VAN EEN TOESTAND,

TOESTAND TEVENS TERUGWERKEND VOORWERP VAN EEN

TOESTAND.

De woorden, die voor naamval vatbaar zijn, drukken een toestand tevens onderwerp van een toestand uit door

den 1^{en} naamval; een toestand tevens lijdend voorwerp van een toestand en tijd door den 4^{en} naamval, een toestand tevens terugwerkend voorwerp door den 3^{en} naamval. Een gezegde zonder koppeling staat in het algemeen in denzelfden naamval als het begrip, waarvan het een gezegde uitdrukt.

Als een begrip gesteld is bij een zelfstandig of werkwoordelijk begrip en beteekent, *wat een bijvoegelijk naamwoord uitdrukt*: een hoedanigheid, eigenschap, toestand, hoeveelheid of hoegrootheid, plaats, tijd, als kenmerk van een ander begrip, dan noemen wij het

KENMERK.

De woorden, die voor naamval vatbaar zijn, staan in denzelfden naamval als het woord, bij welks begrip zij behooren. Bij den 2^{en} naamval staat ook wel de 1^e naamval.

Beteekent een begrip een hoedanigheid, waarin het lijdend voorwerp voorgesteld wordt te zijn of te komen, dan noemen wij het

HOEDANIGHEID VAN HET LIJDEND VOORWERP.

Dit wordt, zoo mogelijk, ook door den 4^{en} naamval aangeduid. Deze bepaling komt voor bij de werkwoorden: *heeten, noemen, schelden, achten, schatten, rekenen, vinden, bevinden, maken, zich gevoelen, zich betoonen.*

Komt een bijwoordelijk begrip, dat hoedanigheid of wijze van doen beteekent, bij een niet zelfstandig begrip, dan noemen wij het

HOEDANIGHEID.

Als een begrip ten opzichte van een ander begrip beteekent, *wat door een telwoord, getal in de taal of trap van vergelijking wordt uitgedrukt*, hoeveelheid of hoegrootheid, dan noemen wij het

HOEVEELHEID.

Dit wordt, indien mogelijk, als gezegde door den 1^{en} en als bepaling door den 4^{en} naamval uitgedrukt. Beteekent het een hoeveelheid, waarin het lijdend voorwerp voorgesteld wordt te zijn of te komen, dan noemen wij het

HOEEVELHEID VAN HET LIJDEND VOORWERP.

Als een begrip ten opzichte van een ander begrip beteekent, *wat door een bijwoord, voorzetsel, voegwoord of afhankelijkten naamval wordt uitgedrukt*: den bezitter, den drager eener hoedanigheid, een geheel ten opzichte van een deel, den grond, de reden, de oorzaak, het uitgangspunt, dan noemen wij het

OORZAAK.

Dit wordt, zoo mogelijk, door den 2^{en} naamval uitgedrukt; in de tegenwoordige taal ook door den 4^{en} naamval.

Deze bepaling komt voor bij de werkwoorden: *gedenken, ontfermen, erbarmen, herinneren, schamen, zich aantrekken, zich bekommeren, gedachtig zijn, waardig zijn, schuldig zijn, gewaar worden, bewust zijn, bijster zijn of raken, vol zijn, kwijt zijn, deelachtig zijn, machtig zijn, zeker zijn, gewis zijn, kundig zijn, moede zijn.*

Beteekent een begrip een tijdpunt als uitgangspunt van een gedachte, dan noemen wij het

OORZAKELIJKEN TIJD.

Dit wordt uitgedrukt door den 2^{en} naamval. Is het een zelfstandig begrip, dat tevens als aanvullend voorwerp, niet als vergelijking, voorkomt, dan noemen wij het

AANVULLEND VOORWERP TEVENS OORZAAK.

Dit staat in den 2^{en} naamval.

Als een begrip ten opzichte van een ander begrip beteekent, wat ook weder door een bijwoord, voorzetsel,

voegwoord of afhankelijken naamval wordt uitgedrukt: een plaats waar, waarop, waarin of waarbij iets geschiedt of is, dan noemen wij het, als het geen zelfstandig begrip is:

PLAATS;

is het een zelfstandig begrip, dat tevens als aanvullend voorwerp, niet als vergelijking, voorkomt, dan noemen wij het

AANVULLEND VOORWERP TEVENS PLAATS.

Dit staat in den 3^{en} naamval.

Beteekent een bijwoordelijk begrip het middel, waarmeê of waardoor iets geschiedt, dan noemen wij het

MIDDEL.

Beteekent een zelfstandig begrip ten opzichte van een ander begrip, dat als werking of toestand wordt gedacht, een deelnemend voorwerp, een voorwerp als getuige, een voorwerp als plaats, een handelend voorwerp, dan noemen wij het

TERUGWERKEND VOORWERP.

Dit staat in den 3^{den} naamval. Bij de werkwoorden *gehoorzamen*, *schaden*, *baten* is het terugwerkend voorwerp tevens als lijdend te denken.

Beteekent een bijwoordelijk begrip een plaats, waarheen iets komt, een willekeurig of onwillekeurig gevolg, uitwerksel of doel, dan noemen wij het

DOEL.

Beteekent een zelfstandig of werkwoordelijk begrip het lijdend voorwerp, uitwerksel, willekeurig of onwillekeurig gevolg eener werking, dan noemen wij het

LIJDEND VOORWERP;

wordt dit zelfstandig begrip tevens als persoon tegenover een ander lijdend voorwerp in den zin als zaak voorgesteld, dan noemen wij het eerste

PERSOONLIJK LIJDEND VOORWERP;

het andere

ZAKELIJK LIJDEND VOORWERP.

Deze staan in den 4^{den} naamval. De beide laatsten komen alleen voor bij de werkwoorden: *leeren, onderwijzen, vragen*.

Wordt een begrip gebruikt om het begrip van een voorzetsel volledig te maken, dan noemen wij het

AANVULLEND VOORWERP.

Dit, staat zoo mogelijk, in den 4^{den} naamval.

Wordt een begrip gebruikt om het begrip van de vergelijkende of verklarende voegwoorden *als* en *dan* volledig te maken, dan noemen wij het

VERGELIJKING MET. . . .

Dit staat, zoo mogelijk, in denzelfden naamval als het begrip, waarmede het vergeleken wordt.

Wanneer twee of meer onderwerpen bij één gezegde, of één of meer onderwerpen te zamen bij meer dan één gezegde, of twee of meer bepalingen van dezelfde soort bij één begrip behooren, dan heeft men

NEVENGESCHIKTE ONDERWERPEN,

NEVENGESCHIKTE GEZEGDEN,

NEVENGESCHIKTE BEPALINGEN.

De deelen van een uit-, toeroep, opschrift of zin, die één begrip aanduiden, zijn dus:

een gezegde met koppeling;

b.v.: *Sta!* — *Wordt er gesproken!* — *Mij hongert.*

nevengeschikte gezegden met koppeling;

b.v.: *Waakt en bidt steeds!* — *Er wordt gespeeld en gedanst.* — *Er zijn en blijven er zoo.*

een zelfstandig onderwerp van het vervoegde werkwoord;

b.v.: *De mensch* denkt. — *De stommen* zullen spreken. —

Honderden werken. — *Het* hagelt. — *Wie niet werkt*, zal niet eten.

een werkwoordelijk onderwerp van het vervoegde werkwoord;

b.v.: *Denken* is moeilijk. — *Altijd te genieten* verveelt. een bijvoegelijk onderwerp van het vervoegde werkwoord;

b.v.: *Blaauw* verschiet. — *Drie* is genoeg.

een bijwoordelijk onderwerp van het vervoegde werkwoord;

b.v.: *Op een drafje* gaat goed. — *Af* geeft rust.

nevengeschikte onderwerpen van het vervoegde werkwoord;

b.v.: *Armen en rijken* nemen het ter harte.

een zelfstandig gezegde zonder koppeling als bijstelling;

b.v.: De walvisch, *een zoogdier*, zwemt.

Het huis uws timmermans, *de helper van iedereen*, verbrandde.

Schrijf den doctor, *den vriend uws vaders*.

Ik kan u, *armen man*, niets geven.

Ik zal hem, *armen man*, niet mishandelen.

Hij slaat Jan, *mijnen broeder*.

Geen mensch, *wie het ook moge zijn*, zal zoo iets doen. — Het is waar, *dat hij gelijk heeft*.

een werkwoordelijk gezegde zonder koppeling als bijstelling;

b.v.: Dit, *liefhebben*, is het hoogste.

een bijvoegelijk gezegde zonder koppeling als bijstelling;

b.v.: Iedereen, *groot en klein*, maakt hier muziek.

een bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als bijstelling;

b.v.: Dan, *als de vruchten rijp zijn*, is het mij het liefste.

een bijwoordelijke bepaling als toestand;

b.v.: Hij doet dat *voortdurend*. — *Doorgaans* wil hij niet. — *Onverwachts* kwam hij. — *Op die wijze* gaat het niet. — Hij is *brandend* nieuwsgierig.

- een zelfstandig gezegde zonder koppeling als tijd;
 b.v.: Dat is *verleden week*.
- een bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als tijd;
 b.v.: Dat is *op nieuwjaarsdag*.
- een zelfstandige bepaling als tijd;
 b.v.: *Aanstaanden maandag* geschiedt de trekking. — *Maandag avond* kom ik.
- een bijwoordelijke bepaling als tijd;
 b.v.: *Morgen* kom ik bij u. — *Nu* kan ik niet. — Dat gebeurde *in den jare* 1866.
- een bijwoordelijke bepaling als bevestiging;
 b.v.: Hij kan het *wel* doen.
- een bijwoordelijke bepaling als ontkenning;
 b.v.: Hij eet *niet*.
- een bijwoordelijke bepaling als stelligheid;
 b.v.: Zij lachen *stellig* nog.
- een bijwoordelijke bepaling als voorwaarde;
 b.v.: Doe het *dan*. — *Als ik tijd heb*, zal ik het doen.
- een bijwoordelijke bepaling als gelijkstelling;
 b.v.: Hij heeft het *ook* gedaan.
- een bijwoordelijke bepaling als tegenstelling;
 b.v.: *Toch* draait zij.
- een bijwoordelijke bepaling als toegeving;
 b.v.: Geef het *maar*. — *Al wil hij u dwingen*, gij doet het niet.
- een bijwoordelijke bepaling als mogelijkheid;
 b.v.: *Misschien* lukt het.
- een bijwoordelijke bepaling als verzekering;
 b.v.: Daar is *gewis* geen twijfel aan.
- een bijwoordelijke bepaling als noodwendigheid;
 b.v.: Dat heeft *noodzakelijk* een reden.
- een zelfstandige bepaling als toestand tevens onderwerp van een toestand:

b.v.: *Jan, de tuinman, binnenkomende, liep ik weg.*
 een zelfstandige bepaling als toestand tevens lijdend
 voorwerp van een toestand;

b.v.: *Mij er buiten gelaten, kunt gij het goed spelen. —
 Gesteld hij kwam niet, wat zouden wij beginnen?*
 een zelfstandige bepaling als toestand tevens terugwerkend
 voorwerp van een toestand;

b.v.: *Mij mild gegeven, ga dan maar voort.*
 een zelfstandig gezegde zonder koppeling als kenmerk,
 b.v.: *Jan, de timmerman van hiernaast, loopt daar.*

Het huis des buurmans, *de schrijnwerker*, wordt
 opgebouwd.

Ik kan hem, *dien armen man*, niets geven.

Ik kan hem, *dien armen man*, niet mishandelen.

Een glas *wijn* verkwikt.

Weest *helden!*

Ik blijf *uw liefhebbende vriend.*

In het huis zijn twee venstertjes, *elk van één ruit.*

Hij is niet, *wat hij voorgeeft te zijn.*

De hoop, *dat hij komen zal*, verheugt mij.

een werkwoordelijk gezegde zonder koppeling als kenmerk;

b.v.: Hij, *al voortsukkelende*, blijft nog lang *leven.*

Dit huis is *te huur.*

Dat heet *werken.*

een bijvoegelijk gezegde zonder koppeling als kenmerk;

b.v.: Die jongen, *altijd even vrolijk*, lijkt ook *vlug.* —
 Een goede schilder is nog niet altijd een *goed*
 schilder. — Dat is *mijn.* — De leerling, *die zijn*
plicht betracht, wordt bemind. — *Uw* is het koninkrijk.

een bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als kenmerk;

b.v.: Hij ligt *met de koorts.* — Hij, *zonder een cent geld*,
 kan niets uitvoeren. — De vrouw is *uit.* — Zijt

- gij *hier*? — Het huis, *waarin ik woon*, is mooi.
 een zelfstandige bepaling als kenmerk;
 b.v.: *Keizer Napoleon* regeert.
 een werkwoordelijke bepaling als kenmerk;
 b.v.: *Muizende katten* mauwen niet.
 een bijvoegelijke bepaling als kenmerk;
 b.v.: *Dit groote* gebouw is omgewaaid.
 een bijwoordelijke bepaling als kenmerk;
 b.v.: Ziet gij daar *Jan van den tuinman*. — De burgemeester *hier* is een voortreffelijk man. — Wat *voor lui* zijn dat?
 een zelfstandige bepaling als hoedanigheid van het lijdend voorwerp;
 b.v.: Ik heet hem *mijnen vriend*. — Hij stelde zich *borg*.
 een werkwoordelijke bepaling als hoedanigheid van het lijdend voorwerp;
 b.v.: Ik zag hem *lezen*. — Hij laat zich *hooren*.
 een bijvoegelijke bepaling als hoedanigheid van het lijdend voorwerp;
 b.v.: Hij vindt de kast *leeg*. — Hij schoot den vogel *dood*.
 een bijwoordelijke bepaling als hoedanigheid van het lijdend voorwerp;
 b.v.: Ik verklaar hem *tot mijn vriend*. — Hij stelde zich *als borg*.
 een bijwoordelijke bepaling als hoedanigheid;
 b.v.: Hij schrijft *fraai*. — Dat vordert *trapsgewijze*. Hij eet *als een wolf*.
 een zelfstandig gezegde zonder koppeling als hoeveelheid;
 b.v.: Dat kost tien stuivers *de el*. — Wij zijn met ons *vieren*. — Hij is *twintig jaar*.
 een bijvoegelijk gezegde zonder koppeling als hoeveelheid;

- b.v.: Ik, *alleen*, blijf thuis. — Dat lijkt *maar weinig*.
 een bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als hoeveelheid;
- b.v.: Dat, *tweemaal*, zal wel gaan.
 een zelfstandige bepaling als hoeveelheid;
- b.v.: Dat is *vier el* lang. — Dat kost *tien stuivers* de el. — Hij slaapt *den geheelen dag*.
 een bijvoegelijke bepaling als hoeveelheid;
- b.v.: Hij eet iederen middag *veel*. — *Geen* mensch is zoo goed als hij.
 een bijwoordelijke bepaling als hoeveelheid;
- b.v.: Hij speelt *veel*. — Dat is *zeer* goed. — Hij is *zoo* groot *als ik*.
 een bijvoegelijke bepaling als hoeveelheid van het lijdend voorwerp;
- b.v.: Hij vindt dat *nog al veel*.
 een zelfstandig gezegde zonder koppeling als oorzaak;
- b.v.: Hij is *des duivels*. — Zij zijn *des Heeren*;
 een bijvoegelijk gezegde zonder koppeling als oorzaak;
- b.v.: Ik heb iets *moois*. — Er komt wat *goeds* van.
 een bijwoordelijk gezegde zonder koppeling als oorzaak;
- b.v.: Ik ben *van Sluis*, hij *uit Zweden*. Dat is *daarom*.
 een zelfstandige bepaling als oorzaak;
- b.v.: Gedenk *mijner*. — Hij is *het spoor* bijster. — *Mietjes* moeder weent. — Een bete *broods* versterkt. — De dichter *der verzen* bevalt. — De verzen *des dichters* bevallen. — Ik verheug mij, *dat hij* *aan-gekomen is*. — Er zijn *er* zoo.
 een werkwoordelijke bepaling als oorzaak;
- b.v.: Nu is het zingens tijd. — Hij is willens blind.
 een bijwoordelijke bepaling als oorzaak;
- b.v.: Dat komt *er van*. — Hij springt *van de trap*. —

Zoo iets doet hij *uit tijd*. — *Waarom* weent gij? —
Hij wordt *door iedereen* bemind.

een zelfstandig gezegde zonder koppeling als oor-
zakelijken tijd;

b.v.: Dat is 's *ochtends*.

een zelfstandige bepaling als oorzakelijken tijd;

b.v.: 's *Avonds* ga ik uit.

een zelfstandige bepaling als aanvullend voorwerp
tevens oorzaak;

b.v.: Zij reizen buiten 's *lands*.

een bijwoordelijke bepaling als plaats;

b.v.: Het ligt *daar*. — *Er* wordt veel geleden. — *Zoo*
zijn *er*. — Hij loopt *in de kamer* rond. — Dat
huis staat *bij dien boom*. — Hij wandelt *langs de*
rivier.

een zelfstandige bepaling als aanvullend voorwerp
tevens plaats;

b.v.: Hij is van *goeden huize*. — Hij handelt te *goeder*
trouw.

een bijwoordelijke bepaling als middel;

b.v.: Dat doet hij *daarmee*. — Hij teekent *met de pen*. —
Zoo ver brengt hij het *door vlijt*.

een zelfstandige bepaling als terugwerkend voorwerp;

b.v.: Hij schrijft *den doctor*. — De hoed valt *den man*
af. — Het is *mij* te warm. — *De moeder* ben ik
genegen. — Hij gaat *school*. — Dat is *je me* een
ding. — Ik gehoorzaam *mijnen ouders*. — Hij ge-
hoorzaamt, *dien hij lief heeft*.

een bijwoordelijke bepaling als doel;

b.v.: Hij springt *in de rivier*. — Hij werkt *tot heil des*
Vaderlands. — Hij geeft een boek *aan zijn broer*. —
Hij gaat *naar de markt*. — Hij springt van den os

op den ezel. — Hij werkt voor zijn vader. — *Daar-*
toe moest hij werken. —

een zelfstandige bepaling als lijdend voorwerp;

b.v.: Bindt ze. — Hij gaat *zijn* gang. — Hij zweette
bloed. — Het vriest *ijs.* — Hij ademt *wraak.* —
Hij werkt *zich* dood. — Hij lacht zich *een onge-*
luk. — Hij kan *het* wel stellen. — Ik verneem,
dat hij komen zal.

een werkwoordelijke bepaling als lijdend voorwerp;

b.v.: Hij leert *lezen.* — Hij gaat *zwemmen.*

een zelfstandige bepaling als persoonlijk lijdend voorwerp;

b.v.: Ik onderwijs *hen* de aardrijkskunde.

een zelfstandige bepaling als zakelijk lijdend voorwerp;

b.v.: Wij vragen *het* u. — Wij vragen u, *of gij gelijk hebt.*

een werkwoordelijke bepaling als zakelijk lijdend voorwerp;

b.v.: Ik leer *hen* lezen.

een zelfstandige bepaling als aanvullend voorwerp;

b.v.: De zoon van *den vader* erkent dezen. — Hij valt
van *de trap.* — Daar ligt het vlak voor *je neus.* —
Te wapen! — Over *den tijd.* — Wat voor *menschen*
meen en zulks. — Dat blijkt, uit *hetgeen gij spreekt.*

een werkwoordelijke bepaling als aanvullend voorwerp;

b.v.: Dat komt van *werken.* — Ik zeg het zonder *schromen.*

een bijvoegelijke bepaling als aanvullend voorwerp;

b.v.: Ik hou dat voor *goed.*

een bijwoordelijke bepaling als aanvullend voorwerp;

b.v.: Ik ging van *hier* tot *daar.* — Hij loopt van *beneden*
naar *boven.* — Dat komt *er* van.

een zelfstandige bepaling als vergelijking met.....;

b.v.: Hij schaamt zich als *de bewerker van dat ongeluk.* —
Jan is zoo groot als *Piet.* — Ik ben grooter dan
Piet. — Hij is als *des duivels.* — Hij doet zich

kennen als *den bewerker van dat ongeluk*. — Ik bemin hem als *mijnen broeder*. — Schrijf den doctor, als *den vriend uws vaders*.

een werkwoordelijke bepaling als vergelijking met....;

b.v.: Werken is thans beter dan *praten*.

een bijvoegelijke bepaling als vergelijking met.....;

b.v.: Dat is zoo goed als *kwaad*.

een bijwoordelijke bepaling als vergelijking met.....;

b.v.: Hier is het *aangenamer* dan *daar*.

nevengeschikte gezegden zonder koppeling en nevenschikte bepalingen;

b.v.: Jan, *mijn neef en mijn vriend*, is een *mild en oprecht* weldoener van *alle armen en van alle lijdenden*.

3e. ONTLEDING.

---

16. Een woord doet zich voor als onmiddellijk, oorspronkelijk, gevormd om een begrip of betrekking te beteekenen of aan te duiden, of als middellijk ontstaan of gevormd uit een woord met nog een ander herkenbaar of niet herkenbaar woord. In het eerste geval is het, zonder buiging, één spraakgeluid, éénlettergrepig; in het andere bestaat het uit twee of meer spraakgeluiden en is dus twee-, of meerlettergrepig.

Naar zijn ontstaan is dus een woord een stamwoord, of geen stamwoord; is het geen stamwoord, dan is het een samengesteld woord, of afgeleid woord.

Een stamwoord is zuiver oorspronkelijk, of niet zuiver oorspronkelijk. Zuiver oorspronkelijk, als het niet kennelijk door klankverandering, voorvoeging, achtervoeging of tusschenvoeging van letters of samentrekking uit een ander woord is ontstaan. Onzuiver oorspronkelijk, als het op genoemde wijze uit een ander woord ontstaan is.

Wij onderscheiden dus:

ECHTE STAMWOORDEN EN

ONECHTE STAMWOORDEN.

Een echt stamwoord is dus, zonder buiging, een éénlettergrepig woord, dat niet kennelijk van een ander woord gevormd is.

Een onecht stamwoord is, zonder buiging, een één-lettergrepig woord, dat door klankverandering, voorvoeging, achtervoeging of tusschenvoeging van letters, of door samentrekking kennelijk van een ander woord is gevormd.

17. Onder de onechte stamwoorden verdienen de werkwoorden, die door klankverandering van den stam van een ander werkwoord gemaakt zijn en een doen of werking aanduiden, dat het doen veroorzaakt, door het werkwoord, van welks stam het gevormd is, beteekend, bijzondere opmerking. Evenzeer die door klankverandering van den stam van een ander werkwoord gemaakt zijn en in versterkten zin het doen aanduiden, door het werkwoord, van welks stam het gevormd is, beteekend. Diensvolgens noemen wij sommige onechte stamwoorden:

ORZAKELIJKE WERKWOORDEN, andere
VERSTERKENDE WERKWOORDEN.

18. Een samengesteld woord is een twee- of meer-lettergrepig woord, dat uit twee nog gebruikelijke of verouderde woorden, die den vollen of halven klemtoon hebben, of de achtervoegsels met den vollen of halven klemtoon: *aard, zaam, dom, schap, áchtig, áchtig, haft, haftig, lijk, loos, hande, lei*, of de voorvoegsels *be, ge, er, ont, her, ver, on* en *wan*, bestaat.

Een samengesteld woord kan uit deelen bestaan, die bij scheiding, in dezelfde orde van de verbinding genomen, een goede, gezonde, wel niet dezelfde beteekenis als verbonden behouden, òf die bij scheiding op die wijze geen gezonden zin behouden. Naar deze beteekenis der verbinding van de deelen der samengestelde woorden onderscheidt men:

EIGENLIJK SAMENGESTELDE WOORDEN EN
ONEIGENLIJK SAMENGESTELDE WOORDEN.

19. Een afgeleid woord is een twee- of meerletter-grepig woord, dat uit twee deelen bestaat, waarvan het eene (het grondwoord) een nog gebruikelijk of verouderd woord is, het andere een achtervoegsel, dat toonloos is, of, als het den heelen of halven klemtoon heeft, dezelfde veranderingen aan het grondwoord veroorzaakt als buigings-uitgangen doen.

Naar het grondwoord, of het gebruikelijk of verouderd is, onderscheidt men:

AFGELEIDE WOORDEN EN
MIDDELWOORDEN.

20. Bijzondere opmerking verdienen die afgeleide of middelwoorden, wier achtervoegsels aanduiden, dat het begrip van het grondwoord in zijn soort als klein, gering of bevallig wordt voorgesteld; ook die wier achtervoegsel aanduidt, dat het begrip van het grondwoord de stof is van de zelfstandigheid, waarvan zulk een afgeleid woord als bijvoegelijk naamwoord een kenmerk beteekent; zoo ook die, wier achtervoegsel aanduidt, dat de hoeveelheid of tijd, door het grondwoord beteekend, als plaats-aanduiding in een opeenvolging of rangorde voorkomt; evenzeer die werkwoorden, wier achtervoegsels aanduidt, dat het doen, door het werkwoord beteekend, in de eene of andere betrekking staat tot of met het begrip van het grondwoord, dat een naamwoord is; eindelijk die werkwoorden, wier achtervoegsel aanduidt, dat het doen, door het grondwoord beteekend, in herhalenden of voortdurenden zin genomen moet worden. Diensvolgens noemen wij sommige afgeleide woorden of middelwoorden:

VERKLEINWOORDEN, of

STOFFELIJKE BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN, of

RANGSCHIKKENDE BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN, of

NAAMWOEDELIJKE WERKWOORDEN, of
WERKWOORDEN VAN HERHALING EN DUUR.

Voorbeelden van

echte stamwoorden: *drinken, paard, goed, één, ik, nu, op, of;*

onechte stamwoorden: *vluchten, band, wrang, twaalf, de, thans, met;*

oorzakelijke werkwoorden: *drenken; wenden, leggen, zetten, voeren, leiden, neigen, steigen, zoogen, vellen, wekken, leeren, sleepen;*

versterkende werkwoorden: *knippen, slippen, stichten, zwichten;*

eigenlijk samengestelde woorden: *tuinman, misschien, grijsaard, bevreesd;*

oneigenlijk samengestelde woorden: *hoogepriester, nieuwojaar;*

afgeleide woorden: *lieverd, boerin, geloovig;*

middelwoorden: *vader, wereld, ezel;*

verkleinwoorden: *kindje, vogelijn, zachtjes;*

stoffelijke bijvoegelijke naamwoorden: *gouden, papieren;*

rangschikkende bijvoegelijke naamwoorden: *eerste, tweede, zooveelste;*

naamwoordelijke werkwoorden: *steenigen, kruisigen;*

werkwoorden van herhaling en duur: *bedelen, stotteren.*

21. De woorden in een uit-, toeroep, opschrift of zin *beteekenen op zich zelve een begrip*, of *duiden een begrip aan* in het verband, waarin zij voorkomen.

De woorden in een uit-, toeroep, opschrift of zin beteekenen of duiden een begrip aan, dat *op zich zelve bestaande* gedacht en voorgesteld wordt of een begrip, dat *geacht* of voorgesteld wordt als *niet op zich zelf bestaande*. Stelt een woord een begrip voor als niet op

zich zelf bestaande, dan beteekent het, of duidt het een begrip aan, dat *van een zelfstandig voorgesteld begrip* iets zegt of er bij of aan opgemerkt wordt, òf dat *van of bij een niet zelfstandig voorgesteld begrip* opgemerkt wordt. Beteekent of duidt een woord een begrip aan, dat van een zelfstandig begrip iets zegt, dan stelt het dat begrip voor als *een doen of daad, van een zelfstandigheid uitgaande*, of als een *kenmerk of hoeveelheid aan een zelfstandigheid* toegekend.

Beteekent of duidt een woord een begrip aan, dat voorgesteld wordt als van of bij een niet zelfstandig begrip opgemerkt te worden, dan stelt het *op zich zelf* dat begrip voor, of het duidt dat begrip aan *in verbinding met een ander begrip*, dat in ongelijke of gelijke betrekking voorgesteld wordt met het begrip, waaraan of waarbij het opgemerkt wordt. Eindelijk kan een woord in een uit- of toeroep geen begrip maar bloot *een gevoels- of wilsklank* zijn.

Naar hunne beteekenis dus onderscheidt men de woorden in een uit-, toeroep, opschrift of zin in *begripswoorden*, die op zich zelve een begrip *beteekenen*; en *vormwoorden*, die een begrip *aanduiden* en dus hunne beteekenis bekomen uit het verband, waarin zij voorkomen; de begripswoorden onderscheidt men naar hunne beteekenis in *zelfstandige naamwoorden*, *begrips-werkwoorden*, *bijvoegelijke naamwoorden*, *telwoorden* en *begrips-bijwoorden*; de vormwoorden naar hunne beteekenis in *zelfstandige voornaamwoorden* en *lidwoorden*, *hulpwerkwoorden*, *bijvoegelijke voornaamwoorden*, *vormbijwoorden*, *voorsetsels*, *voegwoorden* en *tusschenwerpsels*. Alzoo onderscheidt men de woorden in tien soorten:

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN,
 WERKWOORDEN,
 BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN,
 TELWOORDEN,
 BIJWOORDEN,
 VOORNAAMWOORDEN,
 LIDWOORDEN,
 VOORZETSELS,
 VOEGWOORDEN EN
 TUSSCHENWERPSELS.

Zelfstandige naamwoorden beteekenen in een uit-, toeroep, opschrift of zin zelfstandigheden door die te noemen.

Het zijn dus eigenlijke namen; òf bijvoegelijke naamwoorden, die zonder zelfstandig naamwoord voorkomen en personen beteekenen; òf ieder woord, dat voorkomt als naam van het gesproken of geschreven woord, of door een daarbij behoorend lidwoord of bijvoegelijk voor-naamwoord tot naam verklaard wordt.

Werkwoorden beteekenen in een uit-, toeroep, op schrift of zin een doen, dat voorgesteld wordt van een zelfstandig begrip uit te gaan of uitgegaan te zijn.

Het is in een zin het woord, dat de koppeling uitdrukt en dus het meest wezenlijke deel van een zin.

Bijvoegelijke naamwoorden beteekenen in een uit-, toeroep, opschrift of zin een kenmerk, dat voorgesteld wordt bij een zelfstandig begrip te behooren.

Het zijn dus alle woorden, die door hun vorm een hoedanigheid of eigenschap, toestand, hoeveelheid of hoegrootheid, plaats of tijd tot kenmerk van een zelfstandigheid verklaren.

Telwoorden beteekenen in een uit-, toeroep, opschrift of zin een hoeveelheid of hoegrootheid, die voorgesteld wordt bij een zelfstandig begrip te behooren, of een zelfstandig begrip te vertegenwoordigen zonder het te noemen.

Bijwoorden beteekenen, in een uit-, toeroep, opschrift of zin, op zich zelve ieder begrip, dat voorgesteld wordt bij een niet zelfstandig begrip te behooren.

Voornaamwoorden beteekenen in een zin zelfstandigheden of kenmerken van zelfstandigheden zonder die te noemen, maar alleen aan te duiden.

Lidwoorden beteekenen bij een begrip, dat een zelfstandig begrip noemt of vertegenwoordigt, dat het zelfstandige begrip als bekend in of door zijn soort, of als onbekende eenheid van de soort wordt aangeduid.

Het lidwoord heeft de waarde van een buigingsverandering.

Voorzetsels beteekenen in een uit-, toeroep, opschrift of zin ieder begrip, dat door een zelfstandig begrip, dat met een ander zelfstandig begrip in ongelijke betrekking staat, moet aangevuld worden, en dat voorgesteld wordt te behooren bij een begrip, dat niet als zelfstandigheid gedacht wordt.

Voorzetsels duiden oorspronkelijk plaatselijke betrekking aan.

Voegwoorden beteekenen in een uit-, toeroep, opschrift of zin ieder begrip, behalve een zelfstandig, dat gebruikt wordt om twee gelijksoortige deelen van een uitdrukking of zin, of twee zinnen aan elkander te verbinden.

Het voegwoord, dat twee zinnen verbindt staat aan het begin van den verbonden zin, maar beteekent een begrip uit den anderen zin. Vele bijwoorden, voorzetsels en enkele deelwoorden, ja samengestelde uitdrukkingen veranderen in een voegwoord door onderdrukking van het lidwoordelijk voegwoord *dat*, of het voegwoord *als*.

Tusschenwerpsels zijn spraakgeluiden, wier beteekenis op zich zelve duister is, die helder wordt door de uitdrukking of zin, niet waarin, maar waarbij zij voorkomen.

22. Uit de bepaling van de telwoorden en voor-naamwoorden volgt de onderscheiding van

ZELFSTANDIGE TELWOORDEN en
 BIJVOEGELIJKE " ,
 ZELFSTANDIGE VOORNAAMWOORDEN en
 BIJVOEGELIJKE " .

23. Is een voorzetsel de samentrekking van een voorzetsel en verbogen lidwoord, dan noemen wij het
 LIDWOORDELIJK VOORZETSEL.

24. Dient een voegwoord ter verbinding van twee nevenschikhte zinnen dan is het:

NEVENSCHIKKEND;

ter verbinding van een ondergeschikten bijzin:

ONDERSCHIKKEND;

ter verbinding van een zelfstandigen ondergeschikten bijzin:

LIDWOORDELIJK, of

BETREKKELIJK.

Dient een samengestelde uitdrukking ter verbinding van twee zinnen met onderdrukking van het lidwoordelijk

voegwoord *dat*, of het vergelijkend voegwoord *als*, dan noemen wij die

SAMENGESTELD VOEGWOORD.

25. Naar de beteekenis, die de woorden hebben door de wijze van benoeming der begrippen naar hunne bijzondere kenmerken, onderscheidt men de zelfstandige naamwoorden in:

GEMEENE zelfstandige naamwoorden en
EIGENE " " ; (*)

de telwoorden in:

BEPAAALDE telwoorden en
ONBEPAAALDE " ;

de bijwoorden in:

bijwoorden van WIJZE,

" " TIJD,
" " BEVESTIGING,
" " ONTKENNING,
" " STELLIGHEID,
" " VOORWAARDE,
" " GELIJKSTELLING,
" " TEGENSTELLING,
" " TOEGEVING,
" " MOGELIJKHEID,
" " VERZEKERING,

(*) De onderscheiding der zelfst. naamw. in persoons-, diernamen, enz. is niet gekenmerkt door de wijze van benoeming, en heeft ook geen beteekenis voor de buiging. Zulk een onderscheiding der begripwoorden nemen wij dus niet op.

De onderscheiding der bijv. woorden in predicatieve en attributieve wordt naar onze meening uitgedrukt door de aanduiding der sterke en zwakke buiging er van.

bijwoorden van NOODWENDIGHEID,

" " HOEDANIGHEID,
 " " HOEVEELHEID,
 " " OORZAAK,
 " " PLAATS,
 " " MIDDEL,
 " " DOEL;

wordt een telwoord of bijwoord gebruikt om het begrip
 vragend aan te duiden, dan noemen wij het:

VRAGEND TELWOORD,

" BIJWOORD;

de voornaamwoorden in:

PERSOONLIJKE	voornaamwoorden,
TERUGKEERENDE	" ,
WEDERKEERIGE	" ,
BEZITTELIJKE	" ,
AANWIJZENDE	" ,
BEPALING AANKONDIGENDE	" ,
ONBEPAALENDE	" ,
VRAGENDE	" ,
BETREKKELIJKE	" ,
VERSTERKENDE	" ;

de lidwoorden in:

BEPAALENDE en
 ONBEPAALENDE;

de voegwoorden in:

voegwoorden van WIJZE,

" " TIJD,
 " " VERKLARING,
 " " ONTKENNING,
 " " STELLIGHEID,
 " " VOORWAARDE,

voegwoorden van	GELIJKSTELLING,
"	" TEGENSTELLING,
"	" TOEGEVING,
"	" MOGELIJKHEID,
"	" VERZEKERING,
"	" NOODWENDIGHEID,
"	" VERGELIJKING,
"	" HOEVEELHEID,
"	" OORZAAK,
"	" PLAATS,
"	" MIDDEL,
"	" DOEL.

Een gemeen zelfstandig naamwoord beteekent een zelfstandig begrip, dat *naar kenmerken* en dus als soort benoemd is; een eigen zelfstandig naamwoord beteekent een zelfstandig begrip, dat *alleen ter onderscheiding* benoemd is, zonder dat daarbij aan kenmerken gedacht is.

Een bepaald telwoord beteekent een hoeveelheid, die naar meting met een eenheid; onbepaald, die niet naar meting benoemd is.

Voor den grond van onderscheiding der bijwoorden en voegwoorden, zie den grond van onderscheiding der gezegden zonder koppeling en der bepalingen in § 14.

Alzoo vertegenwoordigen de eerste twaalf soorten van bijwoorden en voegwoorden de begrippen van *doen*, *tijd*, *de wijze van koppeling* en *de verhouding tot de werkelijkheid*, in het begrip van het *werkwoord* gelegen; de bijwoorden van hoedanigheid en de vergelijkende voegwoorden het begrip van het *bijvoegelijk naamwoord*; de bijwoorden en voegwoorden van hoeveelheid het begrip van *de telwoorden*, *getal* en *trap* in de taal, eindelijk de laatste vier soorten der bijwoorden en de laatste drie

der voegwoorden vertegenwoordigen het begrip, dat in de *afhankelijke naamvallen* gelegen is. Wordt een *vragend telwoord* of *vragend bijwoord* gebruikt als voegwoord, dan is het een betrekkelijk voegwoord.

Het lidwoordelijk voegwoord *dat* bewijst denzelfden dienst voor een bijzin als *het lidwoord* voor een zelfstandig naamwoord.

Een voornaamwoord duidt een zelfstandigheid of kenmerk als bekend of onbekend bij spreker en hoorder aan, is dus *bepaald* of *onbepaald*. Een bepaald voornaamwoord duidt een zelfstandigheid aan als *spreker*, als *hoorder*, als *een ander*, tot wien men niet spreekt of *een betrekking* van den spreker, hoorder of een ander, tot wien men niet spreekt, tot hem zelf of tot een andere zelfstandigheid; òf het duidt een zelfstandigheid of kenmerk *naar plaats of zekere bepaling* aan; een bepaald voornaamwoord is dus *persoonlijk* of *aanwijzend*. Een persoonlijk voornaamwoord duidt een zelfstandigheid *alleen als spreker, hoorder of een ander, tot wien men niet spreekt aan*, dan alleen noemen wij het *persoonlijk*; òf het duidt den spreker, den hoorder of een ander, tot wien men niet spreekt, *in zekere betrekking daarenboven aan*. Als het behalve den spreker, hoorder of een derden persoon, aanduidt, dat *het lijdend of terugwerkend voorwerp dezelfde zelfstandigheid is als het onderwerp van het werkwoord*, dan noemen wij het *terugkeerend*; als het aanduidt, behalve den spreker, den hoorder of een derden persoon, dat de verschillende zelfstandigheden, die in dit geval het onderwerp van het werkwoord beteekenen moet, *de eene als lijdend of terugwerkend voorwerp tegenover de andere als onderwerp wordt voorgesteld*, dan noemen wij het *wederkeerig*;

als het aanduidt, dat een zelfstandigheid *met den spreker, hoorder of derden persoon in betrekking staat*, dan noemen wij het *bezittelijk*; als het, behalve den spreker, hoorder of derden persoon, *een nog te noemen kenmerk aanduidt, bepaling aankondigend*.

Een aanwijzend voornaamwoord duidt een zelfstandigheid aan *met de plaats, die zij ten opzichte van den spreker inneemt of een reeds genoemd kenmerk van een zelfstandigheid*, dan alleen noemen wij het *aanwijzend*; duidt het *een nog te noemen kenmerk aan*, dan weder *bepaling aankondigend*.

Een onbepaald voornaamwoord duidt een persoon, zaak of kenmerk als onbekend aan, alleen, omdat zij *niet te noemen zijn*; dan alleen noemen wij het *onbepaald*; of het duidt aan, dat *de spreker* een hem onbekenden persoon, zaak of kenmerk *verlangt te kennen*, dan noemen wij het *vragend*.

Voornaamwoorden, die zoowel tot de bepaalde als onbepaalde behooren, zijn de *betrekkelijke voornaamwoorden* en het *versterkend voornaamwoord*.

Een betrekkelijk voornaamwoord is een *aanwijzend, onbepaald of vragend voornaamwoord, dat gebruikt wordt om een bijzin aan een deel van een hoofdzin te verbinden*.

Het versterkend voornaamwoord behoort zoewel tot de persoonlijke als aanwijzende en duidt aan, *dat een zelfstandigheid of zelfstandigheden tegenover andere geheel op zich zelve gedacht moeten worden*.

Een lidwoord is *bepaald*, als het aanduidt, dat een zelfstandigheid *in of door zijn soort als bekend; onbepaald*, als het aanduidt, dat een zelfstandigheid *als onbekende eenheid van de soort wordt voorgesteld*.

Voorbeelden van :

- gemeene zelfstandige naamwoorden: *God is liefde.*
- eigen " " *Jehova is Israëls God.*
- werkwoorden: *Eet om te leven. — Ligt hij stervende.*
- bijvoegelijke naamwoorden: *Allerlei* uitvluchten zijn hunne *eerste* en *beste* verontschuldigungen.
- zelfstandige bepaalde telwoorden: Wij waren met ons *vijven*. — *Honderden* menschen snelden toe.
- zelfstandige onbepaalde telwoorden: *Sommigen* meenen het anders. — *Eenigen* beweren dat ook. — Hij schijnt *alles* te weten.
- bijvoegelijke bepaalde telwoorden: *vijf* vingers zijn te overzien.
- bijvoegelijke onbepaalde telwoorden: *Enkele* er van deugen niet. — *Geen* mensch is zoo goed als hij. — *Al* wat gij doet, is goed.
- een vragend telwoord: *Hoeveel* kost dat?
- " bijwoord van wijze: Hij handelt *zoo* en niet *anders*.
- " " " tijd: Ik zal het *nu* en *steeds* doen.
- " " " bevestiging: Ik heb het *wel* gezegd.
- " " " ontkenning: *Niet* ieder past dat.
- " " " stelligheid: Hij doet het *immers*.
- " " " voorwaarde: *Dan* doet hij het.
- " " " gelijkstelling: Hij heeft het *ook* gedaan.
- " " " tegenstelling: Hij spreekt *niettemin*.
- " " " toegeving: Doe het *maar*.
- " " " mogelijkheid: *Misschien* is het waar.
- " " " verzekering: Dat gebeurt *gewis*.
- " " " noodwendigheid: Dat is *ongetwijfeld* waar.
- " " " hoedanigheid: Hij antwoordt *schriftelijk*.
- " " " hoeveelheid: Hij slaapt *lang*. — Het is *zeer* waar.

- een bijwoord van oorzaak: *Daarom* wil hij niet.
- „ „ „ plaats: *Daar* ligt het *rechts*. *Er* zijn er zoo.
- „ „ „ middel: *Daarmee* gaat het niet.
- „ „ „ doel: *Daarheen* wil ik niet.
- „ vragend bijwoord van toestand, tijd, hoedanigheid, hoeveelheid, oorzaak, plaats, middel, doel: *Hoe, wanneer, waarvan, waar, waarmee, waarheen* kwam het?
- „ persoonlijk voornaamwoord: *Mij* dorst. — *Het* bevalt *mij*, dat *gij* hier zijt. — Gedenk *mijner*.
- „ terugkeerend voornaamwoord: Hij wascht *zich*. — Ik schaam *mij*. — Gij geeft *u* veel moeite.
- „ wederkeerig voornaamwoord: Zij slaan *elkander*. — Wij geven *malkander* de hand. — Gij zijt *elkanders* steun.
- „ zelfstandig bezittelijk voornaamwoord: Dat zijn de *mijnen*.
- „ bijvoegelijk bezittelijk voornaamwoord: *Uwe* boeken zijn *mijn*.
- „ zelfstandig aanwijzend voornaamwoord: Er is altijd *deze* of *gene*. — Er zijn *er* zoo.
- „ bijvoegelijk aanwijzend voornaamwoord: *Dit* werk is *dien* man waard. — *Zoo* een man bevalt *mij*.
- „ zelfstandig bepaling aankondigend voornaamwoord: *Hij* zal gelukkig zijn, die doet, wat hij kan. — *Degene*, die het terecht brengt, krijgt de helft van de waarde.
- „ bijvoegelijk bepaling aankondigend voornaamwoord: *Die* man, dien ik u daar wijs, is het.
- „ zelfstandig onbepaald voornaamwoord. *Iemand* klopt daar. — Hebt *gij* *wat* moois? — *Men* vermoedt *iets*. — *Het* bevalt *mij* hier goed. — *Het* sneeuwt. — *Niets* vergaat.

- een bijvoegelijk onbepaald voornaamwoord: Hebt gij
wat geld voor mij? — *Zeker* koning had drie
 zonen.
- „ zelfstandig vragend voornaamwoord: *Wie* klopt daar?
Wat is het hier mooi?
- „ bijvoegelijk vragend voornaamwoord: *Welke* boeken
 meent gij? — *Hoe* is de vorm van een
 snuifdoos?
- „ zelfstandig betrekkelijk voornaamwoord: *Wie* volhardt,
 slaagt zeker. — De man, *die* daar loopt,
 verdient achting. — Deugden, *hoedanige* ik
 niet bezit, zijn zijn deel.
- „ bijvoegelijk betrekkelijk voornaamwoord: Ik spreek
 van de vrouw, door ieder geprezen en geacht,
welke vrouw gij meermalen gezien hebt.
- „ zelfstandig versterkend voornaamwoord: Wij *zelven*
 hebben u gezien.
- „ bijvoegelijk versterkend voornaamwoord: Hij *zelve*
 heeft het mij gezegd. — De kachels *zelve*
 moet gij halen.
- „ bepaald lidwoord: De koning doet dat *het* meest.
- „ onbepaald „ : *Een* geleerd man is nog *geen* wijs man.
- „ voorzetsel: *Van* zijne jeugd af *trots* alle vermaning
 blijft hij zoo.
- „ lidwoordelijk voorzetsel: Hij handelt *ter* goeder trouw.
- „ voegwoord van wijze: Hij handelt, *zoals* ik.
- „ onderschikkend voegwoord van wijze: Hij doet, *of*
 hij gek is.
- „ een betrekkelijk voegwoord van wijze: Ik begrijp niet,
hoe hij doet.
- „ onderschikkend voegwoord van tijd: Hij kwam, *toen*
 ik er al was.

- een betrekkelijk onderschikkend voegwoord van tijd: Ik weet niet, *wanneer* hij komt.
- „ samengesteld onderschikkend voegwoord van tijd: Ik blijf, *zoo lang* gij blijft.
- „ voegwoord van verklaring: De aarde draait *of* wendt om hare as.
- „ voegwoord van ontkenning: Hij kan lezen *noch* schrijven.
- „ onderschikkend voegwoord van stelligheid: Hij doet het, *schoon* gij het hem verboden hebt.
- „ onderschikkend voegwoord van voorwaarde: *Wanneer* gij het niet doet, wil ik ook niet.
- „ samengesteld onderschikkend voegwoord van voorwaarde: *In geval* gij mede gaat, ga ik ook mee.
- „ voegwoord van gelijkstelling: Jan *en* Piet blijven thuis.
- „ nevenschikkend voegwoord van gelijkstelling: Deze kinderen gehoorzamen hunnen ouders, *en* zij plukken daarvan zelve de vruchten.
- „ voegwoord van tegenstelling: Niet hij, *maar* zij heeft het gedaan. — Zij deden het allen *behalve* ik. — Goud *of* zilver moet ik hebben.
- „ nevenschikkend voegwoord van tegenstelling: Ik zal het doen; *doch* gij moet mij helpen.
- „ nevenschikkend voegwoord van mogelijkheid: Hij loopt, *alsof* hij dronken is.
- „ betrekkelijk voegwoord van mogelijkheid: De vraag, *of* hij geschikt is, bleef onbeslist.
- „ onderschikkend voegwoord van toegeving: *Al* werkt gij mij tegen, ik ga mijn gang.
- „ onderschikkend voegwoord van verzekering: Ik ga mijn gang, *hoe* gij ook pruttelt.

- een onderschikkend voegwoord van noodwendigheid: Zij dansen, *niettegenstaande* gij ze het verboden hebt.
- „ voegwoord van vergelijking: Hij komt *als* overwinnaar terug.
- „ onderschikkend voegwoord van vergelijking: Hij doet, *gelijk* ik altijd deed.
- „ onderschikkend voegwoord van hoeveelheid: *Hoe* meer ik er over denk, hoe meer ik het goed vind.
- „ samengesteld onderschikkend voegwoord van hoeveelheid: Ik vind het goed, *in zoo verre* gij het goed vindt.
- „ betrekkelijk voegwoord van hoeveelheid: Ik zeg u toch niet, *hoeveel* het waard is.
- „ nevenschikkend voegwoord van oorzaak: Ik ga uit; *want* ik heb al den tijd.
- „ onderschikkend voegwoord van oorzaak: Ik ga uit, *omdat* ik tijd heb.
- „ samengesteld onderschikkend voegwoord van oorzaak: Ik ga uit, *om reden* ik al den tijd heb.
- „ betrekkelijk voegwoord van oorzaak: De kast, *waarvan* ik u gesproken heb, is klaar.
- „ samengesteld betrekkelijk voegwoord van oorzaak: De plaats, *van waar* gij komt, is mij zeer verdacht.
- „ betrekkelijk voegwoord van plaats: Ik blijf, *waar* ik ben. — De stoel, *waarin* ik zit, bevalt mij.
- „ voegwoord van middel: Platina en goud, *alsmede* zilver, behooren tot de edele metalen.
- „ betrekkelijk voegwoord van middel: De dingen, *waarmede* gij u vermaakt, zijn gevaarlijk.
- „ onderschikkend voegwoord van doel: Ik doe dat, *opdat* gij gelukkig wordet.

een samengesteld onderschikkend voegwoord van doel: Ik geef mij die moeite, *ten einde* gij mij zoudt begrijpen.

„ betrekkelijk voegwoord van doel: Ik ga, *waarheen* gij mij niet volgen kunt.

„ lidwoordelijk voegwoord: De reden, *dat* ik u niet bezocht heb, is, *dat* ik een ongemak aan mijn been had.

„ tusschenwerpsel: *Ach*, Jan! hoe kunt gij zoo zijn!

26. De betrekking, waarin het begrip, door een woord beteekend of aangeduid, tot een ander begrip of tot de geheele gedachte van een uitdrukking of zin staat, wordt zeer dikwijls door verandering van den vorm des woords aangeduid. Deze vervorming van een woord verandert de beteekenis van het woord niet en heet *buiging*.

De buiging van een woord, dat een zelfstandig of bijvoegelijk begrip beteekent of aanduidt, heet *verbuiging*. De buiging van een woord, dat een werkwoordelijk begrip beteekent of aanduidt, heet *vervoeging*. De buiging van een woord, dat een bijvoegelijk of bijwoordelijk begrip beteekent, heet *trap van vergelijking*.

De wijze van buiging van een zelfstandig naamwoord, zelfstandig voornaamwoord, zelfstandig telwoord, met die hunner bijvoegelijke woorden en die der werkwoorden, vindt zijn grond in de wijze van benoeming van een zelfstandig of werkwoordelijk begrip, d. i., in het *geslacht*. De wijze van vervoeging van een werkwoord hangt af van de wijze, waarop een werkwoord zijne buigingsvormen alle of ten deele naar algemeene regelen maakt, d. i., van de *regelmaat der vervoeging*.

De wijze van buiging van een werkwoord, zelfstandig

of bijvoegelijk woord hangt af van de wijze, waarop het begrip, dat zij beteekenen tot een zelfstandig begrip in betrekking gesteld wordt, d. i., van *de kracht van de buiging*.

De wijze van vervoeging van een werkwoord hangt af van de wijze, in hoeverre het doen, dat het beteekent, voorgesteld wordt uit te gaan van een zelfstandigheid of van geen zelfstandigheid, d. i., van *het persoonlijke der vervoeging*.

27. Geslacht in de taal is oorspronkelijk de aanduiding van de verhouding van een zelfstandigheid tot het doen als zoodanig, dat door den stam van het woord, dat het zelfstandig of werkwoordelijk begrip beteekent of aanduidt, wordt uitgedrukt en wel door de wijze van benoeming van een zelfstandig of werkwoordelijk begrip en door de verschillende wijzen, waarop dezelfde naamvallen in hetzelfde getal bij de bijvoegelijke woorden gevormd worden. Dit laatste is bij de zelfstandige naamwoorden, voornaamwoorden, telwoorden met hunne bijvoegelijke woorden nu nog het geslacht. Naar het geslacht is een zelfstandig naamwoord, voornaamwoord, telwoord met hunne bijvoegelijke woorden

MANNELIJK,

ONZIJDIG of

• VROUWELIJK.

Mannelijk is een woord, wanneer het een begrip als doende; onzijdig als gedaan wordende; vrouwelijk als doende en tevens gedaan wordende benoemt en door verbuiging voorstelt.

28. Naar het geslacht is een werkwoord

BEDRIJVEND,
LIJDEND of
ONZIJDIG.

Bedrijvend is een werkwoord, wanneer het zijn onderwerp als doende voorstelt tegenover iets anders, dat, als hetzelfde gedaan wordende, is of kan worden voorgesteld; lijdend, wanneer het zijn onderwerp als gedaan wordende voorstelt tegenover iets anders, dat als hetzelfde doende kan worden voorgesteld; onzijdig, wanneer het zijn onderwerp alleen als doende voorstelt niet tegenover iets, dat als gedaan wordende is of kan worden voorgesteld.

Een bedrijvend werkwoord kan ook naar het geslacht voorkomen als

NOODWENDIG TERUGKEEREND,
toevallig terugkeerend en
wederkeerig.

Een toevallig terugkeerend en wederkeerig werkwoord kan voorkomen als

EIGENLIJK TERUGKEEREND,
ONEIGENLIJK TERUGKEEREND,
EIGENLIJK WEDERKEERIG EN
ONEIGENLIJK WEDERKEERIG. (*)

De oneigenlijk terugkerende en oneigenlijk wederkeerige kunnen zowel bedrijvend als onzijdig voorkomen.

Noodwendig terugkeerend is een werkwoord, wanneer het zijn onderwerp als doende alleen tegenover dat on-

---

(*) De onderscheiding der werkwoorden in transitieve en intransitieve kan naar onze meening vervallen; zij is eene andere wijze van indeeling naar het geslacht; de bovenstaande houden wij voor beter.

derwerp zelf als gedaan wordende kan voorstellen; eigenlijk terugkeerend, wanneer het zijn onderwerp als doende tegenover dat onderwerp zelf als gedaan wordende voorstelt, maar ook tegenover een andere zelfstandigheid als gedaan wordende zou kunnen voorstellen; oneigenlijk terugkeerend, wanneer het zijn onderwerp als doende tegenover dat onderwerp zelf als terugwerkend voorwerp voorstelt.

Eigenlijk wederkeerig is een werkwoord, wanneer het de ééne zelfstandigheid, die het onderwerp beteekent, als doende tegenover de andere zelfstandigheid, ook door het onderwerp beteekend, als gedaan wordende voorstelt; oneigenlijk wederkeerig, wanneer het de ééne zelfstandigheid, die het onderwerp beteekent, als doende tegenover de andere zelfstandigheid, ook door het onderwerp beteekend, als terugwerkend voorwerp voorstelt.

Als een werkwoord dient om een betrekkingvorm van een ander werkwoord te helpen voorstellen, dan komt de onderscheiding van geslacht daarbij niet te pas, het heeft geen eigen beteekenis, dus geen geslacht, het is geen begrips- maar een vormwerkwoord, in plaats van de opgave van het geslacht zet men

HULPWERKWOORD.

Het lijdend geslacht van het werkwoord wordt in onze taal alleen door een samengestelden vorm uitgedrukt. Het hulpwerkwoord voor het lijdende geslacht is *worden*, of *zijn* in de beteekenis van *geworden zijn*. Een zelfstandige en bijvoegelijke onbepaalde wijs en een deelwoord voor den voleinden tijd kunnen een lijdende beteekenis hebben.

Het terugkeerend geslacht wordt in onze taal steeds aangeduid door een terugkeerend voornaamwoord bij het

werkwoord; het wederkeerig geslacht door een wederkeerig voornaamwoord bij het werkwoord.

Bij een noodwendig terugkeerend werkwoord is de zelfstandige bepaling, die als vergelijking voorkomt, nooit de bepaling van het lijdend voorwerp, uitgedrukt door het terugkeerend voornaamwoord, maar altijd van het onderwerp van het werkwoord.

De hulpwerkwoorden in onze taal, die dus met den vorm van een ander werkwoord een SAMENGESTELDEN VORM maken, zijn:

voor den voleinden tijd, als het onderwerp door het doen in geen toestand komt:	<i>hebben;</i>
voor den voleinden tijd, als het onderwerp door het doen in een toestand komt:	<i>zijn;</i>
voor den toekomstigen tijd:	<i>zullen;</i>
" " " " , als het doen voorgesteld wordt als van den werker afhingende:	<i>willen;</i>
voor de gebiedende wijs, in den 1 ^{en} persoon meervoudig van den onvoleinden, tegenwoord. tijd:	<i>laten;</i>
voor de aanvoegende, als toelatende en toegevende wijs:	<i>laten;</i>
voor de aanvoegende, als wenschende en toelatende wijs:	<i>mogen;</i>
voor de twijfelachtige of mogelijke wijs: . .	<i>kunnen;</i>
voor de verzekerende wijs:	<i>durven;</i>
voor de noodwendige wijs:	<i>moeten.</i>

29. Naar de regelmaat der vervoeging is een werkwoord:

REGELMATIG of
ONREGELMATIG.

Regelmatig is een werkwoord, als het in zijne geheele vervoeging de algemeene regelen voor persoons-, getals-, tijds- en wijsvorming volgt;

onregelmatig, als het in een of meer dier vormen een bijzonderen regel volgt.

De onregelmatige werkwoorden in onze taal zijn: *brenge*, *denke*, *dunke*, *koopen*, *werken*, *zoeken*; *moeten*, *weten*, *durven*; *hebben*; *doen*; *kunnen*, *mogen*, *zullen*; *willen* en *zijn*.

30. Naar de kracht der buiging van een zelfstandig naamwoord, telwoord, voornaamwoord of bijvoegelijk woord onderscheidt men de buiging in:

STERKE en

ZWAKKE.

Sterk was oorspronkelijk de buiging, als de klank van den onverbogen vorm (grondvorm) de kracht bezat om den klank in de verbogen vormen te breken, dus de buiging door klankverandering plaats had; zwak, als de buiging niet door klankverandering, maar door aanhechting van een uitgang, die door een medeklinker gekenmerkt was, plaats had.

Wij meenen de beteekenis van de sterke en zwakke buiging niet beter te kunnen opgeven, dan dat de sterke buiging voor een begrip de vorm is, die de kracht bezit om dat begrip tot een zelfstandig begrip in betrekking te stellen als gezegde daarvan; dat de zwakke buiging de vorm is, die het begrip als bepaling van een zelfstandig begrip, die er niet met opgezet bij opgemerkt wordt, kan voorstellen. In de beteekenis van een zwak gebogen zelfstandig naamwoord ligt altijd iets van de beteekenis van een bijvoegelijk begrip; in de beteekenis

van een zwak gebogen bijvoegelijk woord of werkwoord iets van de beteekenis van een zelfstandig begrip.

Bij de woorden, die een zelfstandig begrip beteekenen, komt de sterke of zwakke buiging alleen voor den 2^{en} en 3^{en} naamval; bij de bijvoegelijke woorden voor al de naamvallen; bij de woorden, die een werkwoordelijk begrip beteekenen, alleen bij de tijdsvormen te pas.

31. Naar het persoonlijke der vervoeging onderscheidt men de werkwoorden in:

PERSOONLIJKE en

ONPERSOONLIJKE.

Persoonlijk is een werkwoord, als het de werking of het doen voorstelt, als uitgaande van een zelfstandig begrip; hetzij dit begrip bepaald is of onbepaald, maar in dit laatste geval toch als persoon of zaak wordt aangeduid.

Onpersoonlijk is een werkwoord, als het de werking of het doen voorstelt als bestaande; en het onderwerp, waarvan het doen uitgaat, dus alleen door den persoonsvorm van het werkwoord of door een onbepaald voor-naamwoord, dat noch een persoon, noch een zaak beteekent, wordt aangeduid. Een werkwoord, dat een doen aanduidt, dat zoo algemeen is, dat aan het bestaan daarvan niet getwijfeld kan worden, kan niet onpersoonlijk voorkomen.

Een onpersoonlijk werkwoord kan alleen den vorm van den 3^{en} persoon van het enkelvoud aannemen.

32. De betrekkingen, die een werkwoord door buiging, vervoeging, kan aanduiden, zijn die van *wijs*, *tijd*, *persoon* en *getal*. De betrekkingen, die de zelf-

standige naamwoorden, zelfstandige telwoorden, zelfstandige voornaamwoorden met hunne bijvoegelijke woorden door buiging, verbuiging, kunnen aanduiden, zijn die van *getal* en *naamval*. De betrekking, die een bijvoegelijk naamwoord, bijvoegelijk telwoord en bijwoord door buiging kunnen aanduiden, is die van *trap van vergelijking*.

De betrekking van persoon in de taal wordt ook uitgedrukt door de beteekenis van een persoonlijk, terugkeerend, wederkeerig en bezittelijk voornaamwoord.

33. Wijs in de taal is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin het doen als gedachte tot de werkelijkheid staat. Daar het werkwoord de koppeling uitdrukt en daardoor eene uitdrukking tot een voorstelling van het volledige denken maakt, kan dit alleen door buiging de wijs uitdrukken.

De vorm van het werkwoord duidt aan, dat de gedachte met de werkelijkheid in betrekking *gesteld is* of *niet*.

Stelt de vorm van het werkwoord de gedachte voor, als met de werkelijkheid in betrekking, dan drukt hij dat uit *met koppeling*, en stelt hij tevens voor, dat de spreker de werkelijkheid der gedachte *kent of verlangt te kennen*, (deze vorm heet *de aantoonende wijs*), of dat de spreker de werkelijkheid der gedachte *wil*.

Duidt de vorm van het werkwoord aan, dat de spreker de werkelijkheid der gedachte *wil*, dan drukt hij tevens uit, dat *de hoorder de gedachte moet verwerkelijken*, (deze vorm heet *de gebiedende wijs*); of dat *de verwerkelijking noch van den spreker, noch van den hoorder afhangt, maar mogelijk of waarschijnlijk, niet mogelijk of niet waarschijnlijk*.

lijk is; dat de spreker de werkelijkheid *wenscht*, *toelaat* of *toegeeft* (deze vorm heet *de aanvoegende wijs*).

Stelt de vorm van het werkwoord de gedachte voor, als *niet met de werkelijkheid in betrekking* gesteld, alleen als *een doen in de voorstelling van den spreker*, dan drukt het dat uit *met koppeling* of *niet met koppeling*. Drukt de vorm dat uit door koppeling, dan heeft men de *voorstellende* of *voorwaardelijke wijs*. Drukt het werkwoord dat uit niet door koppeling, dan stelt het het doen *als doen* of *toestand*, *door het doen veroorzaakt*, of als *zelfstandig* of *bijvoegelijk begrip* voor; het doen als zelfstandig begrip voorgesteld, heet *zelfstandig onbepaalde wijs*; het doen als bijvoegelijk begrip *bijvoegelijk onbepaalde wijs*; (deze laatste wordt alleen door EEN SAMENGESTELDEN VORM, een zelfstandig onbepaalde wijs met het voorzetsel *te*, uitgedrukt), als toestand en bijvoegelijk begrip *deelwoord*. De bijvoegelijk onbepaalde wijs heeft dikwijls de beteekenis van een deelwoord. Zoo ook kan de zelfstandig onbepaalde wijs met de beteekenis van een deelwoord voorkomen.

De vorm van de onbepaalde wijs vervangt dikwijls dien van het deelwoord voor den onvoleinden tijd bij sommige werkwoorden. Alzoo onderscheidt men bij de werkwoorden vijf wijzen en een toestandsvorm:

DE AANTOONENDE,
 DE GEBIEDENDE,
 DE AANVOEGENDE,
 DE VOORSTELLENDE,
 DE ZELFSTANDIG ONBEPAALENDE,
 DE BIJVOEGELIJK ONBEPAALENDE WIJS EN
 HET DEELWOORD.

De benaming van *zelfstandig* werkwoord voor het

werkwoord *wezen of zijn* berust naar onze meening, op *foutieve* toepassing van de beteekenis van *zelfstandig* als spraakkunstigen term

34. Tijd in de taal is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin het doen als duur tot het oogenblik, waarop en waarvan men spreekt, staat.

Het werkwoord kan alleen door buiging den tijd aanduiden.

De tijd van het werkwoord, in verband met de wijs, stelt de werking of het doen voor als *in betrekking gesteld met het oogenblik, waarop men spreekt*, of als *daarmee niet in betrekking gesteld*. In het eerste geval is het tijdstip of de tijdruimte, die door den vorm voorgesteld wordt, *het tijdstip of de tijdruimte waarop men spreekt*, of het tijdstip of de tijdruimte, *die op het oogenblik, waarop men spreekt, voorbij is*. De tijden der aantoonende, gebiedende en aanvoegende wijs kunnen dus *tegenwoordige* of *verledene tijden* zijn.

De tijd van het werkwoord, in verband met de wijs, stelt de werking voor als *in betrekking gesteld met het oogenblik, waarvan men spreekt*, of als *daarmee niet in betrekking gesteld*.

In het eerste geval wordt het tijdstip of de tijdruimte, waarvan men spreekt door den vorm van het werkwoord *gelijk gesteld* met het tijdstip of de tijdruimte, die door het werkwoord wordt aangeduid, of *niet gelijk daarmee*. De tijden der aantoonende, voorstellende, onbepaalde wijs en van het deelwoord kunnen dus *gelijktijdige* en niet *gelijktijdige*, d. i., *toekomstige* zijn.

De tijd van het werkwoord stelt het doen of de werking voor als nog *voortdurende* of als *afgedaan*,

klaar, in het oogenblik, waarop of waarvan men spreekt.

De tijden van al de wijzen en van het deelwoord kunnen dus *voleinde* of *onvoleinde* tijden zijn.

Alzoo is in de aantoonende wijs een

GELIJKTIJDIGE,	ONVOLEINDE,	TEGENWOORDIGE	TIJD,
"	VOLEINDE,	"	" ,
TOEKOMSTIGE,	ONVOLEINDE,	"	" ,
"	VOLEINDE,	"	" ,
GELIJKTIJDIGE,	ONVOLEINDE,	VERLEDEN	" ,
"	VOLEINDE,	"	" ,
TOEKOMSTIGE,	ONVOLEINDE,	"	" ,
"	VOLEINDE,	"	" ;

in de gebiedende en aanvoegende wijs een

ONVOLEINDE,	TEGENWOORDIGE	TIJD,
VOLEINDE,	"	" ,
ONVOLEINDE,	VERLEDEN	" ,
VOLEINDE,	"	" ;

in de voorstellende, onbepaalde wijs en bij het deelwoord een

GELIJKTIJDIGE,	ONVOLEINDE	TIJD,
"	VOLEINDE	" ,
TOEKOMSTIGE,	ONVOLEINDE	" ,
"	VOLEINDE	" ;

Het deelwoord alleen kan bloot het onvoleinde of voleinde uitdrukken; dus is er een

DEELWOORD VOOR DEN ONVOLEINDEN	TIJD	en een
"	"	" VOLEINDEN
"	"	" .

35. Persoon in de taal is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin een zelfstandigheid als waarnemer tot de uitdrukking der gedachte staat.

Het werkwoord kan alleen door buiging; het persoonlijk, terugkeerend, wederkeerig en bezittelijk, voornaamwoord door hunne beteekenis als vorm- of betrekkingwoorden den persoonsvorm hebben.

De persoonsvorm stelt een zelfstandigheid voor, als de uitdrukking der gedachte *waarnemende*, of als die *niet waarnemende*. Stelt hij die voor, als de uitdrukking der gedachte *waarnemende*, dan stelt hij tevens voor, of *de uitdrukking van den waarnemer uitgaat*, dan of *de uitdrukking tot hem gericht is*. Alzoo onderscheidt men in de taal drie personen: een

1^{en} PERSOON,

2^{en} PERSOON en

3^{en} PERSOON.

De 1^e persoon duidt den spreker of den spreker en te gelijk anderen aan; of hij duidt aan, dat het doen van den spreker of van den spreker en te gelijk van anderen uitgaat.

De 2^e persoon duidt den hoorder of den hoorder en te gelijk anderen, maar geen spreker, aan; of hij duidt aan, dat het doen van den hoorder of van den hoorder en anderen, geen spreker of sprekers, uitgaat.

De 3^e persoon duidt een zelfstandigheid of zelfstandigheden aan als noch spreker, noch hoorder te zijn; of hij duidt aan, dat het doen van een ander of anderen, die niet zelf spreken, of tot wie men niet spreekt, uitgaat.

36. Getal in de taal is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin een of meer gelijknamige zelfstandigheden als hoeveelheid tot de eenheid staan.

De zelfstandige naamwoorden, zelfstandige telvoor-

den, zelfstandige voornaamwoorden met hunne bijvoegelijke woorden en de werkwoorden kunnen getal hebben.

Het getal duidt aan, dat men een zelfstandigheid als *begrensde of als onbegrensde eenheid* (stofwoord) zich voorstelt, of er als zoodanig van spreekt; òf dat men *een verzameling van gelijknamige zelfstandigheden* zich voorstelt, of er als zoodanig van spreekt. Alzoo is er tweeelei getal :

ENKELVOUD en

MEERVOUD.

37. Naamval is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin een zelfstandigheid als plaats of richtingspunt in de vorming eener gedachte tot de geheele gedachte of tot een deel van de gedachte staat.

De zelfstandige naamwoorden, zelfstandige telwoorden, zelfstandige voornaamwoorden met hunne bijvoegelijke woorden en de zelfstandige, onbepaalde wijs kunnen naamval hebben.

De naamval stelt een zelfstandig begrip voor *in betrekking tot de geheele gedachte of begeerte of gevoel en wel als uitgangspunt in een zin*, als de zelfstandigheid, waarvan de koppeling uitgaat, of waarop de koppeling terugwijst; of hij stelt een zelfstandig begrip daarmee gelijk: dus een zelfstandig begrip als *onafhankelijk* van een ander deel van de gedachte; òf de naamval stelt een zelfstandig begrip *in betrekking tot een deel van de gedachte*, en wel ter wille van dat deel, om dat te beperken: dus als *afhankelijk*.

De onafhankelijke naamval duidt dus een zelfstandigheid aan, die op zich zelve voorkomt als uitroep, toeroep of opschrift, of die in een zin het onderwerp van

het vervoegde werkwoord, het onderwerp van een toestand; of van deze alle een zelfstandig gezegde zonder koppeling, een zelfstandige bepaling als kenmerk, een zelfstandige bepaling als vergelijking; of van een begrip, door den 2^{en} naamval voorgesteld, een zelfstandig gezegde zonder koppeling; of een zelfstandige bepaling als vergelijking is. Dezen naamval noemt men den 1^{en} naamval.

De afhankelijke naamvallen stellen een zelfstandig begrip voor als plaats of richtingspunt van een ander deel der gedachte, en wel *waarheen of waartoe*, òf *waar of waarbinnen*, òf *van waar*, *waarvan of waaruit* het zich uitstrekt.

De naamval, die *de plaats, waarheen of waartoe een begrip zich uitstrekt*, voorstelt, duidt dus een zelfstandige bepaling aan, die voorkomt als lijdend voorwerp, als persoonlijk lijdend voorwerp, als zakelijk lijdend voorwerp, als lijdend voorwerp van een toestand, als hoeveelheid, als tijd, als oorzaak — of uitgangspunt naar de beteekenis niet meer naar den vorm —, als hoedanigheid van het lijdend voorwerp, als aanvullend voorwerp; òf van deze alle een zelfstandig gezegde zonder koppeling, zelfstandige bepaling als kenmerk of hoeveelheid of zelfstandige bepaling als vergelijking. Het persoonlijk voornaamwoord U, als lijdend voorwerp voorkomende, kan geen zelfstandig gezegde zonder koppeling bij zich hebben. Deze naamval heet de 4^e naamval.

De naamval, die *de plaats, waar of waarbinnen een begrip zich uitstrekt*, voorstelt, duidt een zelfstandige bepaling aan, die voorkomt als terugwerkend voorwerp, of als aanvullend voorwerp tevens plaats; òf van deze een zelfstandig gezegde zonder koppeling, een zelf-

standige bepaling als kenmerk of hoeveelheid, of zelfstandige bepaling als vergelijking. Deze naamval heet de 3^e naamval.

De naamval, die *de plaats van waar, of waarvan, of waaruit een begrip voortkomt of zich uitstrekt*, voorstelt, duidt een zelfstandig gezegde zonder koppeling als oorzaak of als oorzakelijken tijd, een zelfstandige bepaling als oorzaak, als oorzakelijken tijd of als aanvullend voorwerp tevens oorzaak aan. Deze naamval wordt de 2^e naamval genoemd.

Er worden dus vier naamvallen onderscheiden: de

1^e NAAMVAL,

2^e NAAMVAL,

3^e NAAMVAL,

4^e NAAMVAL.

38. Trap van vergelijking in de taal is de vorm, die de betrekking aanduidt, waarin de hoeveelheid van een bijvoegelijk of bijwoordelijk begrip staat tot de hoeveelheid van datzelfde bijvoegelijke begrip bij verschillende zelfstandigheden; of bij dezelfde zelfstandigheid, even als van datzelfde bijwoordelijke begrip, op verschillende tijden, of plaatsen, of in verschillende toestanden of gevallen. De bijvoegelijke naamwoorden, telwoorden en bijwoorden kunnen trappen van vergelijking hebben.

De trap van vergelijking stelt voor, dat de hoeveelheid van een bijvoegelijk of bijwoordelijk begrip bij verschillende zelfstandigheden of bij dezelfde zelfstandigheid in verschillende omstandigheden *gelijk* is, *de stellende trap*, of *niet gelijk*. Stelt hij die als niet gelijk voor, dan duidt hij tevens aan, *dat het begrip bijvoegelijk of bijwoordelijk blijft, de vergrootende trap*; of *dat het in*

hooge mate aanwezig is, de volstrekt overtreffende trap; of dat het door zijne hooge mate als een bekend zelfstandig begrip is geworden, de overtreffende trap. In dit laatste geval duidt de vorm bij een bijvoegelijk begrip tevens aan, of het verschil van hoeveelheid bij verschillende zelfstandigheden, de betrekkelijk bijvoegelijk overtreffende trap; of bij dezelfde zelfstandigheid in verschillende omstandigheden wordt voorgesteld, de bijwoorde-lijk overtreffende trap.

Er zijn dus de volgende trappen van vergelijking in de taal:

DE STELENDE TRAP,

DE VERGROOTENDE TRAP,

DE VOLSTREKTE, BIJVOEGELIJK OVERTREFFENDE TRAP,

DE BETREKKELIJKE, BIJVOEGELIJK OVERTREFFENDE TRAP EN

DE BIJWOORDELIJK OVERTREFFENDE TRAP.

De drie laatste worden steeds door een SAMENGE-
STELDEN VORM uitgedrukt.

VOORBEELDEN VAN DE BETREKKINGSVORMEN.

Vervoeging van een bedrijvend of onzijdig, regelmatig of onregelmatig (**), sterk, persoonlijk werkwoord.

Aantoonende wijs.

Gelijktijdige, onvoleinde, tegenwoordige tijd.

Enkelvoud.

1^e Pers. (ik) *bind, berg, bederf, word; beveel, scheer, tref, kom, zweer; bid, eet, beweeg, zie, pleeg* (*), *ben* (onr.); *bijt; bied, buig, bevries,*

(**) Als het onregelmatig is, staat er (onr.) bij.

(*) Deze zijn in den verleden tijd of in het deelwoord voor den voleinden tijd zwak.

riek of ruik, spuug; draag-, hef, schep, wasch, laad (*), *lach* (*), *sta, zweer, waai* (*), *sla; hang, ga, val, houd, ban* (*), *spouw* (*), *doe* (onr.); *blaas, braad* (*); *loop, houw, brouw* (*), *roep; heet* (*), *scheid* (*). In deftigen stijl heeft deze persoon ook den persoonsuitgang *e*.

3^e Pers. (hij) De vorm van den 1^{en} persoon met den persoonsuitgang *t*, die, als de stam op *t* eindigt, en bij het werkwoord *is* (onr.) niet voorkomt.

Meervoud.

1^e Pers. (wij) De vorm van den 1^{en} persoon met den persoons- en getalsuitgang *en*, die bij stammen, welke op een klinker, uitgezonderd *i*, eindigen, *n* wordt. Deze persoon is van het werkwoord *wezen* of *zijn*: *zijn*.

2^e Pers. (gij) Als de 3^e persoon van het enkelvoud. Het werkwoord *wezen* of *zijn* heeft *zijt*.

3^e Pers. (zij) Als de 1^e persoon van het meervoud.

Gelijkt., voleinde, tegenw. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *heb* of *ben gebonden, geborgen, bedorven, geworden; bevolen, geschoren, getroffen, gekomen, gezworen; gebeden, gegeten, bewogen, gezien, gepleegd* (*), *geweest* (onr.) (*) (1); *gebeten; geboden, gebogen, bevroren, gerooken, gespogen; gedragen, geheven, geschapen, gewasschen, geladen* (*), *gelachen* (*), *gestaan, gezworen, gewaaid* (*), *geslagen; gehangen,*

---

(1) Als bijvoegelijk naamwoord wordt dit *gewezen*.

gegaan, gevallen, gehouden, gebannen (*), *gespouwen* (*), *gedaan* (onr.); *geblazen, gebraden* (*); *geloopen, gehouwen, gebrouwen* (*), *geroepen; geheeten* (*), *gescheiden*. (Ik) *heb durven* (2), *kunnen* (2), *moeten* (2), *mogen* (2), *willen* (2), *laten, doen, hooren* (2), *voelen* (2), *zien, loopen, helpen, leeren* (2), *staan, zitten, liggen, behoeven* (2) te, *behooren* (2) te, *gelieven* (2) te, *vermogen* (2) te, *weten* (2) te, *zoeken* (2) te, *pogen* (2) te, *trachten* (2) te, *meenen* (2) te, *begeeren* (2) te, *verlanggen* (2) te, *vreezen* (2) te, *slaan*; (Ik) *ben gaan, komen, blijven slaan, beginnen te slaan*.

3^e Pers. (hij) *heeft of is gebonden*, enz.

Meerv.

1^e Pers. (wij) *hebben of zijn gebonden*, enz.

2^e " (gij) *hebt of zijt* " " .

3^e " (zij) *hebben of zijn* " " .

Toekomstige, onvol., tegenw. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *zal binden, bergen, bederven, worden; bevelen, scheren, treffen, komen, zweren; bidden, eten, bewegen, zien, plegen, wezen of zijn* (onr.); *bijten; bieden, buigen, bevriezen, rieken of ruiken, spugen; dragen, heffen, scheppen, wasschen, laden, lachen, staan, zweren, waaien, slaan, hangen, gaan, vallen, houden, bannen, spouwen, doen* (onr.); *blazen, bra-*

---

(2) Deze werkwoorden zijn zwak. Zij vinden hier hunne plaats om al de werkwoorden, bij welke de vorm van de zelfst. onbep. wijs het deelwoord vervangt, bijeen te hebben.

den; loopen, houwen, brouwen, roepen; hechten, scheiden.

3^e Pers. (hij) *zal binden, enz.*

Meerv.

1^e Pers. (wij) *zullen binden, enz.*

2^e Pers. (gij) *zult " " .*

3^e Pers. (zij) *zullen " " .*

Toek. vol. tegenw. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *zal gebonden, enz. hebben of zijn.*

enz.

Gelijkt. onvol. verleden tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *bond, borg, bedierf, werd; beval, schoor, trof, kwam, zwoor; bad, at, bewoog, zag, placht (*), was (onr.); beet; bood, boog, bevroor, rook, spoog; droeg, hief, schiep, wiesch, laadde (*), lachte (*), stond, zwoer, woei (*), sloeg; hing, ging, viel, hield, bande (*), spowde (*), deed (onr.); blies, braadde (*); liep, hieuw, brouwde (*), riep; heette (*), scheidde (*).*

3^e Pers. (hij) *Als de eerste persoon van dit enkelvoud.*

Meerv.

1^e Pers. (wij) *bonden, borgen, bedierven, werden; bevalen, schoren, troffen, kwamen, zwoeren; boden, aten, bewogen, zagen, plachten (*), waren (onr.); beten; boden, bogen, bevroren, roken, spogen; droegen, hieven, schiepen, wieschen, laadden (*), lachten (*), stonden, zwoeren, woeien, sloegen; hingen, gingen, vielen, hielden, banden (*), spowden (*), deden*

(onr.); *bliezen, braadden (*)*; *liepen, hieuwen, brouwden (*)*, *riepen; heetten (*)*, *scheid-*
den (*).

2^e Pers. (gij) Deze vorm is gelijk aan den stam van den
1^{en} persoon van dit meervoud met den per-
soonsuitgang *t*, die niet gezet wordt, als de
stam op een *t* eindigt.

3^e Pers. (zij) Als de eerste persoon van dit meervoud.

Gelijkt. vol. verl. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *had of was gebonden*, enz.

3^e " (hij) " " " " "

Meerv.

1^e Pers. (wij) *hadden of waren gebonden*, enz.

2^e " (gij) *hadt of waart* " "

3^e " (zij) Als de 1^e persoon van dit meervoud.

Toek. onvol. verl. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *zou of zoude binden*, enz.

3^e " (hij) " " " " "

Meerv.

1^e Pers. (wij) *zouden binden*, enz.

2^e " (gij) *zoudt of zoudet binden*, enz.

3^e " (zij) Als de 1^e persoon van dit meervoud.

Toek. vol. verl. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *zou of zoude gebonden*, enz. *hebben of zijn*.

2^e " (hij) " " " " " "

Meerv.

1^e Pers. (wij) *zouden gebonden*, enz. *hebben of zijn*.

2^e " (gij) *zoudt of zoudet gebonden*, enz. *hebben of zijn*.

3^e " (zij) Als de 1^e persoon van dit meervoud.

Gebiedende wijs.

Aanvoegende wijs.

Onvol. tegenw. tijd.

Enk.

2^e Pers. *bind*, enz.1^e Pers. (ik) *binde*, enz.3^e Pers. (hij) *binde*, enz.

Meerv.

1^e Pers. *binden* (wij) enz., (*laten*
(wij) *binden*, enz.1^e Pers. (wij) *binden*, enz.2^e Pers. (gij) *bindet*, enz.2^e Pers. *bindt*, enz.3^e Pers. (zij) *binden*, enz.

Vol. tegenw. tijd.

Enk.

2^e Pers. *heb of wees gebonden*, enz.1^e Pers. (ik) *hebbe of zij gebonden*, enz.3^e Pers. (hij) " " " "

Meerv.

1^e Pers. *hebben of zijn* (wij) *ge-*
bonden, enz.1^e Pers. (wij) *hebben of zijn* " "2^e Pers. (gij) *hebbet of zijt* " "2^e Pers. *hebt of zijt* (*weest*) *gebon-*
den, enz.3^e Pers. (zij) *hebben of zijn* " "

Onvol. verl. tijd.

Enk.

2^e Pers. *bond*, enz.1^e Pers. (ik) *bonde*, enz.3^e Pers. (hij) *bonde*, enz.

Meerv.

1^e Pers. *bonden* (wij), enz.1^e Pers. (wij) *bonden*, enz.2^e Pers. *bondt*, enz.2^e Pers. (gij) *bondet*, enz.3^e Pers. (zij) *bonden*, enz.

Vol. verl. tijd.

Enk.

2^e Pers. *had of was gebonden*, enz.1^e Pers. (ik) *hadde of ware gebon-*
den, enz.3^e Pers. (hij) *hadde of ware gebon-*
den, enz.

Meerv.

1 ^e Pers. <i>hadden of waren gebonden</i> , enz.	1 ^e Pers. (wij) <i>hadden of waren gebonden</i> , enz.
2 ^e Pers. <i>hadt of waart gebonden</i> , enz.	2 ^e Pers. (gij) <i>haddet of waart gebonden</i> , enz.
	3 ^e Pers. (zij) <i>hadden of waren gebonden</i> , enz.

Voorstellende wijs.   Onbepaalde wijs. Deelwoorden.

Gelijkt. onv. tijd.

Enk.

1 ^e Pers. (als ik) <i>bond (bonde)</i> , enz.	zelfst. <i>binden</i> , enz.	
3 ^e Pers. (als hij) <i>bond (bonde)</i> , enz.	bijv. <i>te binden</i> , enz.	<i>bindende</i> , enz.

Meerv.

1 ^e Pers. (als wij) <i>bonden</i> , enz.
2 ^e Pers. (als gij) <i>bondt (bondet)</i> , enz.
3 ^e Pers. (als zij) <i>bonden</i> , enz.

Gelijkt. vol. tijd.

Enk.

	zelfst. <i>gebonden</i> ,	
1 ^e Pers. (als ik) <i>gebonden</i> , enz.	enz. <i>hebben of zijn (wezen)</i> .	<i>gebonden hebbende of zijnde</i> .
3 ^e Pers. (als hij) <i>gebonden</i> , enz.	bijv. <i>gebonden</i> , enz.	
<i>had (hadde) of was (ware)</i> .	<i>te hebben of te zijn (wezen)</i> .	

Meerv.

1 ^e Pers. (als wij) <i>gebonden</i> , enz.
<i>hadden of waren</i> .
2 ^e Pers. (als gij) <i>gebonden</i> , enz. <i>hadt</i>
<i>(haddet) of waart (waart)</i> .
3 ^e Pers. (als zij) <i>gebonden</i> , enz.
<i>hadden of waren</i> .

Toek. onv. tijd.

Enk.

1 ^e Pers. <i>zou of zoude</i> (ik)	zelfst. <i>zullen binden</i> , enz.	<i>zullende binden</i> , enz.
3 ^e Pers. <i>zou of zoude</i> (hij)	bijv. <i>te zullen binden</i> , enz.	
<i>binden</i> , enz.		

Meerv.

- 1^e Pers. *zouden* (wij) *binden*,
enz.
2^e Pers. *zoudt of zoudet* (gij)
binden, enz.
3^e Pers. *zouden* (zij) *binden*,
enz.

Toek. vol. tijd.

Enk.

- 1^e Pers. *zou of zoude* (ik) zelfst. *gebonden*, enz. *zullende gebonden*,
gebonden, enz. *zullen hebben of zijn.* enz. *hebben of*
hebben of zijn. bijv. *gebonden*, enz. *te zijn.*
3^e Pers. *zou of zoude* (hij) *zullen hebben of zijn.*
gebonden, enz.
hebben of zijn.

Meerv.

- 1^e Pers. *zouden* (wij) *ge-*
bonden, enz.
hebben of zijn.
2^e Pers. *zoudt of zoudet*
(gij) *gebonden*,
enz. *hebben of*
zijn.
3^e Pers. *zouden* (zij) *ge-*
bonden, enz.
hebben of zijn.

Deelwoord voor den onvoleinden tijd: *bindende*, enz.
" " " voleinden " : *gebonden*, enz.

Vervoeging van een bedrijvend of onzijdig, regelmatig
of onregelmatig, zwak, persoonlijk werkwoord.

Aant. wijs.

Gelijkt. onv. tegenw. tijd.

Enk.

- 1^e Pers. (ik) *leer*, *dood*, *schud*, *zeg*, *durf* (onr.), *kan*
(onr.), *zal* (onr.), *heb* (onr.), *wil* (onr.); *maak*,

stap, zet, breng (onr.), *denk* (onr.), *koop* (onr.), *werk* (onr.), *zoek* (onr.), *mag* (onr.), *moet* (onr.), *weet* (onr.)

3^e Pers. Zie den 3^{en} persoon van het enkelvoud van dezen tijd en wijs in de vorige vervoeging. De werkwoorden *kan* (onr.), *mag* (onr.) en *zal* (onr.), missen den persoonsuitgang *t* hier, als opgeschoven verleden tijden; het werkwoord *wil* (onr.) evenzoo als opgeschoven aanvoegende wijs. Het werkwoord *hebben* is in dezen persoon *heeft* van *heven* (*haven, haban=hebben*). Het werkwoord *dunkt* (onr.) kan alleen in den 3^{en} pers. enk. voorkomen.

Meerv.

1 ^e Pers.	} zie deze personen in	} <i>kunnen, zullen, mogen.</i>		
2 ^e Pers.			} de vorige vervoeging;	} <i>kunt, zult, wilt, moogt.</i>
3 ^e Pers.				

Gelijkt. vol. tegenw. tijd.

Enk. en Meerv.

Zie dezen tijd in de vorige vervoeging; de deelwoorden zijn hier: *geleerd, gedood, geschud, gezegd* of *gezeid, gedurfd* of *gedorst* (onr.), *gekund* (onr.), *zullen* (onr.) heeft geen deelwoord, *gehad* (*gehabd*) (onr.), *gewild* (onr.); *gemaakt, gestapt, gezet, gebracht* (onr.), *gedacht* (onr.), *gedocht* (onr.), *gekocht* (onr.), *gewerkt* of *gewrocht* (onr.), *gezocht* (onr.), *gemocht* (onr.), *moeten* (onr.) heeft geen deelwoord, *geweten* (*) (onr.).

Toek. onvol. tegenw. tijd.

Zie denzelfden tijd in de vorige vervoeging.

Toek. vol. tegenw. tijd.

Zie denzelfden tijd in de vorige vervoeging.

Gelijkt. onvol. verl. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *leerde, doorde, schudde, zeide, durfde of dorst* (onr.), *kon* of *konde* (onr.), *zou* of *zoude* (onr.), *had* (*habd*) (onr.), *wou* of *wilde* (onr.); *maakte, stapte, zette, bracht* (onr.), *dacht* (onr.), *kocht* (onr.), *werkte* of *wrocht* (onr.), *zocht* (onr.), *mocht* (onr.), *moest* (onr.), *wist* (onr.).

3^e Pers. (hij) Als de 1^e persoon van dit enkelvoud. Het werkwoord *dunken* heeft hier *docht* (onr.).

Meerv.

1^e Pers. (wij) Als de 1^e persoon van dit enkelvoud met den uitgang *en* (*n*); de werkwoorden, die vervoegd worden als *schudden* en *zetten*, hebben *schud'den* of *schuddeden*, *zet'ten* of *zettekeden*.

2^e Pers. (gij) Als de 1^e persoon van dit enkelvoud met den uitgang *t*.

3^e Pers. (zij) Als de 1^e persoon van dit meervoud.

Gelijkt. vol. verl. tijd.

Toek. onvol. verl. tijd.

Toek. vol. verl. tijd.

Zie deze zelfde tijden bij de vorige vervoeging.

Zie ook de verdere wijzen en tijden.

Het werkwoord *zullen* kan alleen in de aant. wijs in den gelijkt. onvol. tegenw. tijd, in den gelijkt. onvol. verl. tijd, en in de voorst. wijs in den gelijkt. onv. tijd; de werkwoorden *kunnen*, *mogen* en *moeten* kunnen niet in de gebiedende wijs voorkomen.

Vervoeging van een terugkeerend, regelmatig, zwak
of sterk, persoonlijk werkwoord.

Aant. wijs.

Gelijkt. onvol. tegenw. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *schaam mij, berg mij, geef mij* (de moeite).

3^e Pers. (hij) *schaamt zich, bergt zich, geeft zich* (" ").

Meerv.

1^e Pers. (wij) *schamen ons, bergen ons, geven ons* (de moeite).

2^e Pers. (gij) *schaamt u, bergt u, geeft u* (" ").

3^e Pers. (zij) *schamen zich, bergen zich, geven zich* (" ").

Zie voor de overige tijden en wijzen de vorige vervoegingen, met inachtneming van dezelfde terugkerende voornaamwoorden als in dezen gelijkt. onvol. tegenw. tijd der aant. wijs.

Vervoeging van een wederkeerig, regelmatig, sterk
of zwak, persoonlijk werkwoord.

Aant. wijs.

Gelijkt. onvol. tegenw. tijd.

Meerv.

1^e Pers. (wij) *bederven elkander of malkander, schaden elkander of malkander.*

2^e Pers. (gij) } Zie voor deze personen en de verdere vervoeging de overige vervoegingen, met inachtneming van dezelfde wederkeerige voornaamwoorden als in dezen 1^{en} persoon. Bij deze vormen kan alleen het meervoud voorkomen.

3^e Pers. (zij) }

Vervoeging van een onpersoonlijk werkwoord.

Aant. wijs.

Gelijkt. onvol. tegenw. tijd.

Enk.

3^e Pers. (het) *regent*, (mij) *dorst*, (er) *wordt gedanst*, (er) *zijn*

(er), (mij) *dunkt* (onr.) (zoo), (het) *is* (laat).
Zie voor de verdere vervoeging de vorige vervoegingen. Deze vormen kunnen alleen in den derden persoon van het enkelvoud voorkomen.

Vervoeging van een lijdend, persoonlijk werkwoord.

Aant. wijs.

Gelijkt. onvol. tegenw. tijd.

Enk.

1^e Pers. (ik) *word gebonden*, enz.

Zie voor de verdere vervoeging de vorige. Deze vorm kan geen gebiedende wijs hebben.

Sterke verbuiging van een zelfstandig naamwoord.

Mannelijk.

Enkelvoud.

1^e naamv. *vader, eik, agaat, zomer, alp, gulden, boezeelaar, adeldom, beitel, bezem, helm, arm, gieter, mosterd, haring, teerling, man, God, smid, vrede, baas, kolf, monnik, notaris, filosoof, triomf, struis, visch.*

2^e naamv. *vaders, Gods of Godes, bazes.*

3^e naamv. *Gode, manne.*

4^e naamv. als de 1^e naamv.

Meervoud.

1^e naamv. *vaders, eiken, goden, smeden of smids, vreden, bazen, kolven, monniken, notarissen, filosofen, triomfen, struisen, visschen.*

2^e, 3^e en 4^e naamv. als de 1^e.

Vrouwelijk.

Enkelvoud.

1^e naamv. *moeder, vrouw, wol, lelie, peer, boot, a, plantage, zonde, waarheid, merrie, menie, dieverij, scheerling, woning, bekentenis, bood-*

schap, hoogte, lende, turf, nimf, kaas, saus, kuis, kous, leis, spies, stad, vloo, koe.

2^e naamv. *moeders* of *moeder*.

3^e naamv. *vrouwe*.

4^e naamv. als de 1^e naamv.

Meervoud.

1^e naamv. *moeders, leliën, peren, a's, waarheden, merries, dieverijen, boodschappen, lendenen, turven, nimfen, kazen, sausen, kuisen, kousen, leisen, spiesen, steden, vlooiën, koeien.*

2^e, 3^e en 4^e naamv. als de 1^e.

Onzijdig.

Enkelvoud.

1^e naamv. *schaap, kalf, kind, goud, Rotterdam, volk, huisje, onmensch, hertogdom, koningschap, landschap, baksel, gebed, kleinood, sieraad, vleesch, pad, lid, vonnis, huis.*

2^e naamv. *kinds, vleezes, huizes.*

3^e naamv. *kalve, kinde, volke, gebede, vleeze, huize.*

4^e naamv. als de 1^e.

Meervoud.

1^e naamv. *schapen, kalven* of *kalveren* of *kalvers, huisjes, onmenschen, hertogdommen, gebeden, kleinoodiën, vleezen, paden, leden, vonnissen.*

2^e, 3^e en 4^e naamv. als de 1^e.

Zwakke verbuiging van een zelfstandig naamwoord.

Mannelijk.

Enkelvoud.

1^e naamv. *heer, mensch, vorst, graaf, knaap, bode, paus, profeet, (de) eerste, prins.*

2^e naamv. *heeren, menschen, vorsten, graven, knapen, boden, pausen, profeten, (des) eersten, prinsen.*

3^e en 4^e naamv. als de 1^e naamval.

Meervoud.

1^e, 2^e, 3^e en 4^e naamv. *heeren, graven, boden, pausen.*

Het vrouwelijk heeft voor de zelfst. nw. geen zwakke verbuiging, het onzijdig alleen *hart*, dat, zwak, als het mannelijk verbogen wordt.

Sterke verbuiging van een zelfstandig telwoord.

Enkelvoud.

1^e naamv. *ander, ieder, iegelijk.*

2^e naamv. *anders, ieders, iegelijks.*

3^e naamv. *andere.*

4^e naamv. *ander, ieder, iegelijk.*

Meervoud.

1^e naamv. *anderen, honderden, beiden, allen, velen, weinigen, sommigen.*

2^e naamv. *anderer, honderder, beider, aller (*), veler, weiniger, sommiger.*

3^e en 4^e naamv. als de 1^e.

Zwakke verbuiging van een zelfstandig telwoord.

Enkelvoud.

1^e naamv. *eene, andere.*

2^e, 3^e en 4^e naamv. *eenen, anderen.*

Meervoud.

1^e, 2^e, 3^e en 4^e naamv. *anderen, velen, weinigen.*

Sterke verbuiging van een zelfstandig voornaamwoord.

Mannelijk.

Enkelvoud.

	Persoonlijk.	Terugkeerend.	Wederkeerig.	Versterkend.
1 ^e nv.	<i>ik, hij</i>	—	—	<i>zelf</i> —
2 ^e "	<i>mijner, (mijns), zijner</i> <i>(zijns)</i>	—	—	<i>zelfs</i> —
3 ^e "	<i>mij, hem</i>	— <i>mij, zich</i>	—	<i>zelf</i> —
4 ^e "	<i>mij, hem</i>	— <i>mij, zich</i>	—	<i>zelf</i> —

(*) Men schrijve *uw aller vriend*, niet *u aller vriend*.

	Aanwijzend.	Vragend.	Onbepaald.	Betrekkelijk.
1 ^e nv.	<i>die, deze</i>	— <i>wie</i>	— <i>iemand</i>	— <i>die, welke</i>
2 ^e "	<i>(des) (dies), dezes</i>	— <i>wiens</i>	— <i>iemand's</i>	— <i>wiens, welks</i>
3 ^e "	<i>dien, dezen</i>	— <i>wien</i>	— <i>iemand</i>	— <i>wien, welken</i>
4 ^e "	<i>dien, dezen</i>	— <i>wien</i>	— <i>iemand</i>	— <i>dien, (na een voorzetsel wien), welken.</i>

Meervoud.

	Persoonlijk.	Terugkeerend.	Wederkeerig.	Versterkend.
1 ^e nv.	<i>wij, gij, zij</i>	—	—	— <i>zelven</i> —
2 ^e "	<i>onzer, uwer (uws), hunner, huns</i>	—	—	— <i>elkanders</i> — (<i>zelver</i>) —
3 ^e "	<i>ons, u, hun</i>	— <i>ons, u, zich</i>	— <i>elkander</i>	— <i>zelven</i> —
4 ^e "	<i>ons, u, hen</i>	— <i>ons, u, zich</i>	— <i>elkander</i>	— <i>zelven</i> —

	Aanwijzend.	Vragend.	Betrekkelijk.
1 ^e nv.	<i>die, dezen</i>	— <i>wie</i>	— <i>die, welke</i>
2 ^e "	<i>er, dezer</i>	— <i>wier</i>	— <i>wier, welke</i>
3 ^e "	<i>dien, dezen</i>	— <i>wien</i>	— <i>wien, welken</i>
4 ^e "	<i>die, dezen</i>	— <i>wie</i>	— <i>die (na een voorzetsel wie), welke.</i>

Vrouwelijk.

Enkelvoud.

	Persoonlijk.	Terugkeerend.	Wederk.	Versterkend.
1 ^e nv.	<i>ik, zij</i>	—	—	— <i>zelf</i> —
2 ^e "	<i>mijner (mijns), harer (haars)</i>	—	—	— <i>zelfs</i> —
3 ^e "	<i>mij, haar</i>	— <i>mij, zich</i>	—	— <i>zelf</i> —
4 ^e "	<i>mij, haar</i>	— <i>mij, zich</i>	—	— <i>zelf</i> —

	Aanwijzend.	Vragend.	Betrekkelijk.
<i>deze</i>	— <i>wie</i>	— <i>die, welke</i>	
<i>dezer</i>	— <i>wier</i>	— <i>wier, welke</i>	
<i>deze</i>	—	—	
<i>deze</i>	— <i>wie</i>	— <i>die (na een voorzetsel wie), welke</i>	

Meervoud.

	Persoonlijk.	Terugkeerend.	Wederkeerig.	Versterkend.
1 ^e nv.	<i>wij, gij, zij</i>	—	—	— <i>zelven</i> —
2 ^e "	<i>onzer, uwer (uws), harer (haars)</i>	—	—	— <i>elkanders</i> — (<i>zelver</i>) —
3 ^e "	<i>ons, u, haar</i>	— <i>ons, u, zich</i>	— <i>elkander</i>	— <i>zelven</i> —
4 ^e "	<i>ons, u, haar</i>	— <i>ons, u, zich</i>	— <i>elkander</i>	— <i>zelven</i> —

	Aanwijzend.	Vragend.	Betrekkelijk.
<i>dezen</i>	— <i>wie</i>	— <i>die, welke</i>	
<i>dezes, er</i>	— <i>wier</i>	— <i>wier, welke</i>	
<i>dezen</i>	— <i>wien</i>	— <i>wien, welken</i>	
<i>dezen</i>	— <i>wie</i>	— <i>die (na een voorzetsel wie) welke.</i>	

Onzijdig. Enkelvoud.

	Persoonlijk.	Terugkeerend.	Wederk.	Versterk.
1 ^e nv. <i>ik, het</i>	—	—	—	— <i>zelf</i> —
2 ^e nv. <i>mijner (mijns) (zijner) (zijs)</i>	—	—	—	— <i>zelfs</i> —
3 ^e nv. <i>mij, h et</i>	—	<i>mij, zich</i>	—	— <i>zelf</i> —
4 ^e nv. <i>mij, het</i>	—	<i>mij, zich</i>	—	— <i>zelf</i> —
	Aanwijzend.	Vragend.	Betrekkelijk.	
1 ^e nv. <i>dit, dat</i>	—	<i>wat</i>	—	<i>dat</i>
2 ^e nv. <i>dezes, (dies) (des)</i>	—	<i>(wes)</i>	—	<i>(welks)</i>
3 ^e nv. <i>dezen, dien</i>	—	<i>wat</i>	—	<i>dat</i>
4 ^e nv. <i>dit, dat</i>	—	<i>wat</i>	—	<i>dat</i>

(na een voorzetsel wordt dit een betrekkelijk voegwoord).

Meervoud.

Als het Mannelijk, Meervoud.

Zwakke verbuiging van een zelfstandig voornaamwoord.

Mannelijk.

Enkelvoud.

	Bepaling aankondigend.
1 ^e nv. de <i>mijne, de zijne, de onze, de uwe, de hunne, de hare.</i>	— <i>degene, diegene, dezelfde.</i>
2 ^e nv. des <i>mijnen, enz.</i>	— <i>desgenen, enz.</i>
3 ^e nv. den <i>mijnen, "</i>	— <i>dengenens, "</i>
4 ^e nv. den <i>mijnen, "</i>	— <i>dengenens, "</i>

Vrouwelijk.

Enkelvoud.

1 ^e nv. de <i>mijne, enz.</i>	— <i>degene, enz.</i>
2 ^e nv. der <i>mijne, "</i>	— <i>dergene, "</i>
3 ^e nv. " " "	— " " "
4 ^e nv. de <i>mijne, "</i>	— <i>degene, "</i>

Onzijdig.

Enkelvoud.

1 ^e nv. het <i>mijne, enz.</i>	— <i>hetgene, enz.</i>
2 ^e nv. des <i>mijnen, "</i>	— <i>desgenen, "</i>
3 ^e nv. den <i>mijnen, "</i>	— <i>dengenens, "</i>
4 ^e nv. het <i>mijne, "</i>	— <i>hetgene, "</i>

Meervoud voor de drie geslachten.

1 ^e nv. de <i>mijnen</i> , enz.	— <i>degenen</i> , enz.
2 ^e nv. der <i>mijnen</i> , "	— <i>dergenen</i> , "
3 ^e nv. den <i>mijnen</i> , "	— <i>dengenen</i> , "
4 ^e nv. de <i>mijnen</i> , "	— <i>degenen</i> , "

Sterke verbuiging van een bijvoegelijk woord.

Mannelijk.

Enkelvoud.

bijv.nw.	bijv.telw.	bijv. bezittelijk voorn.
1 ^e nv. <i>goed</i> — <i>al</i>	— <i>mijn, zijn, onze, uw, hun, haar</i> —	
2 ^e nv. <i>goeds</i> — <i>alles(zins)</i>	— <i>mijns, zijns, onzes, uws, huns, haars</i> —	
3 ^e nv. <i>goeden</i> — <i>allen</i>	— <i>mijnen, zijnen, onzen, uwen, hunnen, haren</i> —	
4 ^e nv. als de derde naamval.		
bijv. aanw. vnw.	bijv. vrag. vnw.	— lidw.
1 ^e nv. <i>deze, die, gene</i>	— <i>welke (welk)</i>	— <i>de, een, geen</i>
2 ^e nv. <i>dezes, diens</i>	— <i>welks</i>	— <i>des, eens, geenszins</i>
3 ^e nv. <i>dezen, dien, genen</i>	— <i>welken</i>	— <i>den, eenen, geenen</i>
4 ^e nv. als de derde naamval.		

Vrouwelijk.

Enkelvoud.

1 ^e nv. <i>goede</i> — <i>alle</i>	— <i>mijne, zijne, onze, uwe, hunne, hare</i> —
<i>deze, die, gene</i>	— <i>welke</i> — <i>de, eene, geene</i>
2 ^e nv. <i>goeder</i> — <i>aller(wege)</i>	— <i>mijner, zijner, onzer, uwer, hunner, harer</i> —
<i>dezer, dier</i>	— <i>welker</i> — <i>der, eener, geenerlei</i>
3 ^e nv. <i>goeder</i> — <i>aller</i>	— <i>mijner, zijner, onzer, uwer, hunner, harer</i> —
<i>dezer, dier</i>	— <i>welker</i> — <i>der, eener, geener</i>
4 ^e nv. als de eerste naamval.	

Onzijdig.

Enkelvoud.

1 ^e nv. <i>goed</i> — <i>al</i>	— <i>mijn, zijn, ons, uw, hun, haar</i> —
<i>dit, dat</i>	— <i>welk</i> — <i>het, een, geen</i>
2 ^e nv. <i>goeds</i> — <i>alles</i>	— <i>mijns, zijns, onzes, uws, huns, haars</i> —
<i>(dezes), (diens)</i>	— <i>welks</i> — <i>(des), eens, geens</i>
3 ^e nv. <i>goeden</i> — <i>allen</i>	— <i>mijnen, zijnen, onzen, uwen, hunnen, haren</i> —
<i>(dezen), (dien)</i>	— <i>welken</i> — <i>(den), eenen, geenen.</i>
4 ^e nv. als de eerste naamval.	

Meervoud voor de drie geslachten.

- 1^e nv. *goede* — *alle* — *mijne, zijne, onze, uwe, hunne, hare* —
deze, die — *welke* — *de, geene*
- 2^e nv. *goeder* — *aller* — *mijner, zijner, onzer, uwer, hunner, harer* —
dezer, dier — *welker* — *der, geener*
- 3^e vn. *goeden,* — *allen* — *mijnen, zijnen, onzen, uwen, hunnen, haren* —
dezen, dien — *welken* — *den, geenen*
- 4^e nv. als de eerste naamval.

Zwakke verbuiging der bijvoegelijke woorden.

Mannelijk.

Enkelvoud.

	bijv.nw.	bijv.telw.	bijv.bezittel. vnw.	bijv.aanw. vnw.
1 ^e nv.	<i>goede</i> — <i>alle</i>	—	<i>de mijne, de onze</i>	— <i>zoodanige</i> —
2 ^e nv.	<i>goeden</i> —	—	<i>des mijnen, des onzen</i>	—
3 ^e nv.	als de tweede naamval.	<i>allen.</i>		<i>zoodanigen</i> —
4 ^e nv.	als de derde naamval.			

	bijv.bep.aank. vnw.	bijv.onb. vnw.	bijv.vrag. vnw.	bijv.verst. vnw.
1 ^e nv.	<i>degene</i> — <i>zekere</i>	—	<i>hoedanige</i> —	<i>zelve</i>
2 ^e nv.	<i>desgenen</i> —	—	—	<i>zelve</i>
3 ^e nv.	als de tweede naamval.	<i>zekeren</i>	<i>hoedanigen</i>	
4 ^e nv.	als de derde naamval.			

Vrouwelijk.

Enkelvoud.

- 1^e nv. *goede* — *alle* — *de mijne, de onze* — *zoodanige* — *degene* —
zekere — *hoedanige* — *zelve.* —
- 2^e nv. als de eerste naamval.
- 3^e nv. " " " "
- 4^e nv. " " " "

Onzijdig.

Enkelvoud.

- 1^e nv. *goede* — *alle* — *het mijne, het onze* — *zoodanige* —
hetgene — *zekere* — *hoedanige* — *zelve*
- 2^e nv. *goeden* — *allen* — *des mijnen, des onzen* — *zoodanigen* —
desgenen — *zekeren* — *hoedanigen* — *zelve*
- 3^e nv. als de tweede naamval.
- 4^e nv. als de eerste naamval.

Meervoud voor de drie geslachten.

1^e nv. *goede* — *alle* — *de mijne* — *de onze* — *zoodanige* — *degene* —
zekere — *hoedanige* — *zelve* —

2^e als de eerste naamval.

3^e nv. *goeden* — *allen* — *den mijnen* — *den onzen* — *zoodanigen* — *dengenen* —
zekeren — *hoedanigen* — *zelve* —

4^e nv. als de eerste naamval.

Onverbogen blijven de stoffelijke bijvoegelijke naamwoorden, de plaatsnamen met het achtervoegsel *er* en *rechter* en *linker*; de bijv.nw., die op *lei* of *hande* eindigen; het pers. vnw. *het*; het terugk. vnw. *zich*; de aanw. vnw. *dit*, *dat* en *zulks*; de onbep. vnw. *men*, *het*, *dit*, *dat*, *wat*, *iets*, *niets*; het vrag. vnw. *wat*; de betrekk. vnw. *dat* en *wat*.

Alleen in het mannelijk enkelvoud en meervoud, en in het onzijdig meervoud schrijft men bij verschil van vorm nog den derden naamval, anders gebruikt men den 4^{en} naamvalsform voor den derden naamval.

Trappen van vergelijking:

Stellende.	Vergrootende.	Volstrekt overtreffende.
(zoo) <i>groot</i>	(als) — <i>grooter</i>	— <i>zeer groot</i> —
" <i>zot</i>	" — <i>zotter</i>	— " <i>zot</i> —
" <i>wijs</i>	" — <i>wijzer</i>	— " <i>wijs</i> —
" <i>grof</i>	" — <i>grover</i>	— " <i>grof</i> —
" <i>klein</i>	" — <i>kleiner</i>	— <i>zeer klein</i> —
" <i>hel</i>	" — <i>heller</i>	— " <i>hel</i> —
" <i>zuur</i>	" — <i>zuurder</i>	— " <i>zuur</i> —
" <i>na</i>	" — <i>nader</i>	— " <i>na</i> —
" <i>goed</i> (bet)	" — <i>beter</i>	— " <i>goed</i> —
" <i>kwaad</i> (erg)	" — <i>erger</i>	— " <i>erg</i> —
" <i>graag</i> (lief)	" — <i>liever</i>	— " <i>graag</i> —
" <i>veel</i> (me, mah)	" — <i>meer</i>	— " <i>veel</i> —
" <i>weinig</i> (men)	" — <i>minder</i>	— " <i>weinig</i> —
" <i>dikwijls</i> (veelmaal)	" — <i>meermalen</i>	— " <i>dikwijls</i> —
" <i>ervaren</i>	" — <i>meer ervaren</i>	— " <i>ervaren</i> —

Bijv. betr. overtr.		Bijw. betr. overtr.
<i>(de of het) grootste</i>	—	<i>het grootst.</i>
" <i>zotst</i>	—	" <i>zotst.</i>
" <i>wijste</i>	—	" <i>wijst.</i>
" <i>grofst</i>	—	" <i>grofst.</i>
" <i>kleinste</i>	—	" <i>kleinst.</i>
" <i>helste</i>	—	" <i>helst.</i>
" <i>zuurste</i>	—	" <i>zuurst.</i>
" <i>naaste</i>	—	" <i>naast.</i>
" <i>beste</i> (betste)	—	" <i>best</i> (betst).
" <i>ergste</i>	—	" <i>ergst</i>
" <i>liefste</i>	—	" <i>liefst.</i>
" <i>minste</i>	—	" <i>minst</i>
" <i>meeste</i>	—	" <i>meest.</i>
" <i>meest ervaren</i>	—	" <i>meest ervaren.</i>

Bedrijvende werkwoorden.

Ik *leer*. — Ik *vraag* hen de waarheid. — Hij *strijdt* den goeden strijd. — Hij *ademt* wraak. — Hij *staat* zich de beenen moe. — Hij *vult* eene breuk. — Hij *kan* het wel *stellen*. — Ik *heet* hem mijn vriend. — Hij *sloeg* geloof daaraan.

Lijdende werkwoorden.

Iets *wordt* mij *geleerd*. — Mij *is* iets *geleerd*. — Hij *wordt* door mij naar de waarheid *gevraagd*. — De waarheid *is* hem door mij *gevraagd*. — De goede strijd *werd* door hem *gestreden*. — Wraak *werd* door hem *geademd*. — Zijne beenen *werden* moe door het staan (*gestaan*). — Een breuk *is* door hem *gevallen*.

Terugkeerende werkwoorden.

Noodw. Ik *vergis* mij. — Eig. Hij *brandt* zich. — Wij *wasschen* ons. — Oneig. Gij *geeft* u veel moeite.

Wederkeerige werkwoorden.

Eig. Zij *slaan* elkander. — Oneig. Wij *ontnemen* malkander alle genoeg.

Onzijdige werkwoorden.

Gehoorzaam uwen ouders. — *Ik kniel.* — *Hij is* gelukkig. — *Wij strijden.* — *Gij ademt.* — *Zij staan.* — *Ik val.* — *Hij heet* Jan. — *Hij ging* school.

Onpersoonlijke werkwoorden.

Er werd gesprongen. — *Het vriest.* — *Hem hongert.* — *Mij dacht* zoo.

Voorbeelden van de wijzen en tijden der werkwoorden.

Ik spreek dikwijls. — *Wij hebben* van morgen *gesproken.* — *Zij zullen* heden nog *spreken.* — *Die man zal* hem reeds *gesproken hebben.* — *Hij sprak* gisteren. — *Gij hadt* hem gisteren reeds *gesproken.* — *Ik zou* hem gisteren *spreken.* — *Uw broeder en ik zouden* gisteren daarover *gesproken hebben.* — *Spreekt* dan! — *Heb* maar eens voor je beurt *gesproken!* — *Spraakt* (sprak) maar eens een woord! — *Hadt* maar *gesproken.* — *Spreke* hij dan toch! — *Hij hebbe* zoo goed *gesproken!* — *Spraken* zij maar! — *Hadden* zij ook nog zoo *gesproken!* — *Als ik sprak,* zou hij niet *spreken.* — *Hadt* gij niet *gesproken,* zij zouden *gesproken hebben.* — *Hij hoort* hem *spreken.* — *Haar gesproken hebben!* dat is onmogelijk! — *Hem daarover zullen spreken,* dat gaat niet. — *Gesproken zullen hebben,* geeft niets: spreek nu! — *Hij heeft te spreken.* — *Men moet sprekende* lui niet storen. — *Gesproken* lui zijn niet op hun gemak.

Voorbeelden van den 1^{en} naamval.

Brand! — *Vader!* — *Ik zal* u, *arme man,* niet mishandelen. — *Jan* antwoordt. — *Ik* schaam mij als *de bewerker* van dat ongeluk. — *Hij* zorgt voor mij zoo als *mijn vader.* — *Kom als een overwinnaar* terug! —

Wordt edeler dan *zij*. — *Hij* zorgt voor mij als *mijn vader*. — *Hij* tevreden zijnde, kon *ik* voortgaan. — *Jan, de tuinman*, binnenkomende, liep *ik* weg! — Weest *helden!* — Laat *hij* uw *leidsman* zijn. — Kom als *overwinnaar* terug! — *Keizer Napoleon* regeert. — *De walvisch, een zoogdier*, zweemt. — *Ik* ben *het* (die daar is). — *Ik* ben *het* (gelukkig). — *Wij* zijn met ons *vieren*. — *Het huis* des timmermans, *onze buurman*, verbrandde geheel. — *Een glas wijn* verkwikt. — *Dat* kost tien stuivers *de el*. — *De raad* uws vaders, als *mijn vriend*, is onbetaalbaar. — *Het hagelt kogels*.

Voorbeelden van den 2^{en} naamval.

Mietjes moeder weent. — Vertrekt de zoon *des graven*. — Een bete *broods* versterkt. — De dichter *dier verzen* bevalt. — Mishagen de verzen *diens dichters?* — Vertrek *'s avonds*. — Ontferm u *mijner*. — Hij is *des doods* schuldig. — Hij reist buiten *'s lands*. — Dat is *eens moeders* vreugd. — Hij verdient zes gulden *'s weeks*.

Voorbeelden van den 3^{en} naamval.

Hij schrijft *den dokter*. — De hoed valt *den man* af. — Het is *mij* te warm. — *De moeder* ben ik genegen. — Dat is *je me* een ding. — Ik kom *ter goeder ure*. — Hij is van *goeden huize*. — Gehoorzaam *uwen ouders*. — Schrijf *den dokter, den vriend* uws vaders. — Dat gebeurde *in den jare* 1866. — Die jongen is *mij*, als *zijn* leermeester, dankbaar. — Ik kan *u, armen man*, niets geven. — *Mij* mild gegeven, ga dan maar voort.

Voorbeelden van den 4^{en} naamval.

Bindt *ze*. — Ik bemin *hem* als *mijnen broeder*. — Ik bemin *hem* zooals *mijnen broeder*. — Hij doet *zich* kennen als *den bewerker* van dat *ongeluk*. — Onderwijs *hen* de aardrijkskunde. — Ik zal *hem, armen man*,

niet mishandelen. — Ik ben *hem*. — Hij kan *het* wel stellen! — *Mij* er buiten gelaten, kunt gij *het* goed spelen. — Dat is van *hem*. — Men verklaarde *hem* tot *vijand*. — Men hield *hem* voor *eenen bedrieger*. — Hij heeft van *Lennep* nagevolgd. — Hij is van *Lennep* nagevolgd. — *Wat* voor *lui* meent gij? — Wij blijven den *geheelen dag*. — Dat kost *drie gulden*. — Die kamer is *vier el lang*. — Kom *aanstaanden maandag* — *Gedenk mij*. — *Zijt gij uwen vriend kwijt?* — Ik noem *u den deugniet*. — Hij trok *zich mij aan*. — Hij slaat *Jan, mijnen broeder*. — Ik ben *mijn les* vergeten. — Het regent *water*.

Voorbeeld van eene ontleding.

1^e Ontleding.

Hardvochtige, wiens bloed	}	sam. zin.
niet sneller vliet,		
Als gij, van 't woud en de		
eenzaamheid omgeven,		
De toppen van 't geboomt'	}	sam. zin.
hoort beven!		
'k Wil u tot makker niet.		

Hardvochtige, . . . beven! 1^e nev. zin., sam. zin.

Hardvochtige, toer.

wiens . . . . beven! bijv. onderg. bijz. 1^e gr., sam.
zin, afh. omg. woordsch.

als. . . . beven! bijw. onderg. bijz. 2^e gr., enk.
zin, afh. omg. woordsch.

'k Wil. . . . . niet. 2^e nev. zin, enk. zin, oord.
omg. woordsch.

2^e Ontleding.

Hardvochtige, toer.

wiens	.beven!	bijv. gez. zonder kopp. als kenmerk van <i>hardvochtige</i> .
wiens bloed		zelfst. onderw. van <i>vliet</i> .
wiens		" bep. als oorz. van <i>bloed</i> .
niet	.beven!	gez. met kopp. van <i>wiens bloed</i> .
niet sneller		bijw. bep. als hoed. van <i>vliet</i> .
niet		" " " ontk. " <i>sneller</i> .
als. . .	.beven!	" " " tijd " <i>vliet</i> .
gij, . .	omgeven,	zelfst. onderw. van <i>hoort</i> .
van . .	omgeven,	werkw. gez. zonder kopp. als kenmerk van <i>gij</i> .
van	eenzaamheid	bijw. bep. als oorz. van <i>omgeven</i> .
't woud en de eenzaamheid		nev. zelfst. bep. als aanv. voorw. van <i>van</i> .
de toppen. .	.beven!	gez. met kopp. van <i>gij</i> . . . <i>omgeven</i> .
de toppen van 't geboomt		zelfst. bep. als lijd. voorw. van <i>hoort</i> .
van 't geboomt		bijw. bep. als kenmerk van de <i>toppen</i> .
't geboomt		zelfst. bep. als aanv. voorw. van <i>van</i> .
•		
beven!		werkw. bep. als hoed. v. h. lijd. voorw. van <i>hoort</i> .
'k		zelfst. onderw. van <i>wil</i> .
wil.	.niet	gez. met kopp. van 'k.
u		zelfst. bep. als lijd. voorw. van <i>wil</i> .
tot makker niet		bijw. bep. als doel van <i>wil</i> .
makker		zelfst. bep. als aanv. voorw. van <i>tot</i> .
niet		bijw. bep. als ontk. van <i>tot makker</i> .

3^e Ontleding.

Hardvochtige	oneig. sam. w., znw., gem., mann', enk., zwak, 1 ^e nv.
wiens	echt stw., vnw., zelfst., betrekk., mann., enk., sterk, 2 ^e nv.
bloed	echt stw., znw., gem., onz., enk., sterk, 1 ^e nv.
niet	one. " , bijw. van ontk.
sneller	echt " , " " hoed., vergr. tr.
vliet	" " , ww., onz., reg., sterk, pers., aant.w., gel. onv. teg.t, 3 ^e p., enk.
als	echt stw., voegw., ondersch., van tijd
gij	" " , vnw., zelfst., pers., 2 ^e pers., mann. meerv. sterk, 1 ^e nv.
van	echt stw., voorz.
't	one. " , lidw., bep., sterk } onz., enk., 4 ^e nv.
woud	echt " , znw., gem., sterk }
en	" " , voegw. van gelijkst.
de	one. " , lidw., bep., sterk }
eenzaamheid	eig samw., znw., gem.; sterk } vrouw, enk., 4 ^e nv.
omgeven	eig. sam.w., ww., bedr., reg., sterk, deelw. v. d. volt., sterk verb.
de	one. stw., lidw., bep., sterk }
toppen	echt. " , znw., gem., sterk } mann., meerv., 4 ^e nv.
van	" " , voorz.
't	one. " , lidw. bep., sterk }
geboomt	eig. samw., znw., gem., sterk } onz., enk., 4 ^e nv.
hoort	echt stw., ww., bedr., reg., zwak, pers., aant.w., gel. onv. tegt., 2 ^e pers., meerv.
beven	echt stw., ww., onz., reg., zwak, zelfst. onb. w., gel. onv.t.
'k	echt stw., vnw., zelfst., pers., 1 ^e pers., enk., sterk, 1 ^e nv.

Wil	echt stw., ww., bedr., onz., zwak, pers., aantw., gel. onv. tegt., 1 ^e pers., enk.
u	echt stw., vnw., zelfst., pers., 2 ^e pers., mann., meerv., sterk, 4 ^e nv.
tot	echt stw., voorz.
makker	middelw., znw., gem., mann., enk., sterk, 4 ^e nv.
niet.	one. stw., bijw. van ontk.

AFKORTINGEN EN OVERZICHT DER ONTLEDINGSTERMEN.

1^e Ontleding.

A.

		nitr.	
		toer.	
		opschr.	
		enk.	
		sam.	}
		nev.	
nev.	}	zelfst.	}
		bijk.	
onderg.	}	bijk.	
		bijk.	3 ^e gr.

B.

oord.	}	rechte	}	woordsch.		
vrag.						
gebied.					}	omg.
wensch.						
afh.						

2^e Ontleding.

A.

(nev.) gez. met kopp. van . . .

(nev.)	}	zelfst.	}	onderw. van . .
		werkw.		
		bijk.		
		bijk.		

B.

(nev.)	}	zelfst.	}	gez. zond. kopp. als	}	bijstell.
		werkw.		tijd.		
		bijk.		kenm.		
		bijk.		hoev.		
						oorz.
						oorz. tijd

(nev.) $\left. \begin{array}{l} \text{zelfst.} \\ \text{werkw.} \\ \text{bijv.} \\ \text{bijw.} \end{array} \right\} \text{bep. als}$

toest.
 " tevens onderw. van een toest.
 " " lijd. voorw. " " "
 " " terugw. " " " "
 tijd
 bevest.
 ontk.
 stell.
 voorwaarde
 gelijkst.
 tegenst.
 toev.
 mog.
 verzek.
 noodw.
 kenmerk
 hoed. v. h. lijd. voorw.
 hoed.
 hoef.
 hoef. v. h. lijd. voorw.
 oorz.
 oorz. tijd
 aanv. voorw. tevens oorz.
 " " " plaats.
 middel
 terugw. voorw.
 doel
 lijd. voorw.
 pers. lijd. voorw.
 zak. " "
 aanv. voorw.
 vergelijking met . . .

3^e. Ontl.

À.
 echt stw.
 one. "
 oorz. ww.
 versterk. ww.
 eig. sam. w.
 oneig. " "

afg. w.
 middelw.
 verkleinw.
 stoff. bijvuw.
 rangsch. "
 naamw. ww.
 ww. van herh. en duur.

B.

znw. gem. mann. enk. sterk. 1^e nv.
 eig. vrouw. meerv. zwak. 2^e nv.
 onz. 3^e nv.
 4^e nv.

ww. bedr. reg. sterk. pers. aantw.
 noodw. terugk. onr. zwak. onp. geb. w.
 eig. terugk. aanv. w.
 eig. wed. voorst. w.
 onz. zelfst. onb. w.
 bedr. oneig. terugk. deelw.
 onz. " " } sam. vorm
 bedr. " wed. } voor de geb.w.
 onz. " " } of aanv. w.
 hulpww. } of bijv. onb.w.
 sam. vorm
 voor het
 lijd. geslacht

gel. onv. tegt. 1^e p. enk.
 " " verlt. 2^e p. meerv.
 onv. tegt. 3^e p.
 onv. verlt.
 gel. onvt.
 onvt.
 volt.
 sam. vorm
 voor den
 gel. vol. tegt.
 of gel. vol. verlt.
 of toek. onv. tegt.
 of toek. vol. tegt.
 of vol. tegt.
 of vol. verlt.
 of gel. volt.
 of toek. onvt.
 of toek. volt.
 of twijf. wijs.
 of verzek. wijs.
 of noodw. wijs.

bijvuw. stell. trap. sterk
 vergr. " "
 volstr. overtr. tr. zwak
 bijv. betrekk. overtr. tr.
 bijw. overtr. trap.
 sam. vorm. voor een trap.

telw.	zelfst. bijk.	frag.	stell. tr. vergr. tr. volstr. overtr. bijk. betrekk. overtr. tr. bijk. overtr. tr. sam. vorm voor een trap.	sterk zwak	enk. meerv.	1 ^e nv. 2 ^e nv. 3 ^e nv. 4 ^e nv.	
bijk.	frag.	van wijze tijd bevest. ontk. stell. voorwaarde gelijkst. tegenst. toegev. mog. verzek. noodw. hoed. hoev. oorz. plaats middel doel	stell. tr. vergr. tr. overtr. tr. sam. vorm voor een trap.				
vnw.	zelfst. bijk.	pers. terugk. wedk. bezitt. aanw. bep. aank. onbep. frag. betrekk. versterk.	1 ^e p. 2 ^e p. 3 ^e p.	mann. vrouw. onz.	enk. meerv.	sterk zwak	1 ^e nv. 2 ^e nv. 3 ^e nv. 4 ^e nv.
lidw.	bep. onbep.	sterk					

voorz. lidwlijk.

voegw. nevensch. dezelfde soorten als bij het bijwoord, dus van wijze, enz.
ondersch.
betrekk.
lidwlijk.

sam. vorm voor een voegw.

tusschenw.

Bij den Uitgever dezes ziet het licht:

REGELS VOOR DE SPELLING

DER

NEDERLANDSCHE TAAL,

NAAR DE

GRONDBEGINSELEN DER NEDERLANDSCHE SPELLING

VAN WEGE

DE REDACTIE

VAN HET

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL.

DOOR

P. MOLENBROEK.

Tweede Druk.

Prijs **12** $\frac{1}{2}$ Cents.

Dit werkje, reeds in verschillende inrichtingen van Onderwijs ingevoerd, geeft in alphabetische orde een gemakkelijk overzicht over het verschil tusschen de spelling van Siegenbeek en die van de Redactie van het Woordenboek der Nederlandsche Taal.

Alom verkrijgbaar gesteld.